

Univerzita Karlova v Praze

Filozofická fakulta

Ústav české literatury a komparatistiky

Diplomová práce

Bc. Jakub Hladík

Literární kritika a časopisy 1945–1948

(Literary Criticism and Journals 1945–1948)

Praha 2015

Vedoucí práce: PaedDr. Luboš Merhaut, CSc.

Poděkování

Na tomto místě bych rád poděkoval vedoucímu diplomové práce panu PaedDr. Luboši Merhautovi, CSc. za cenné rady a odborné vedení. Zároveň děkuji své přítelkyni Martině a rodině za podporu a vytvoření zázemí pro sepsání této práce.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracoval samostatně, že jsem řádně citoval všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 13. 5. 2015

podpis

ABSTRAKT

Tato práce pojednává o kulturních a kulturněpolitických periodikách vycházejících v období od května 1945 do února 1948 a polemikách, které probíhaly v této době. Práce sestává ze dvou vzájemně propojených částí – z hesláře jednotlivých časopisů a z úvodního literárněhistorického výkladu, jenž shrnuje některé podstatné otázky a problémy na podkladě časopisů a vybraných osobností v souvislosti s dobovým společenským kontextem.

SUMMARY

The present thesis deals with cultural and cultural-political journals published between May 1945 and February 1948, as well as polemics that went on during that period. The thesis consists of two interconnected parts – the journals' profiles and the literary-historical introduction that analyzes certain important issues and problems in regard to the journals and selected personalities, placing them in the contemporary social context.

klíčová slova: časopisy, literární kritika, polemiky, heslář časopisů, kritické osobnosti, společensko-politický kontext

key words: journals, literary criticism, polemics, glossary of periodicals, personalities of criticism, socio-political context

OBSAH

ÚVOD	7
POVÁLEČNÁ SITUACE PUBLICISTIKY	10
DENNÍ TISK	11
POLEMKA O KULTURNÍ A POLITICKÉ SMĚŘOVÁNÍ	14
ZÁVĚR	19
HESLÁŘ	
AKORD	21
ARCHA	23
ARCHY	25
BLOK	26
DNEŠEK	28
DOBA	30
GENERACE	32
KRITICKÝ MĚSÍČNÍK	34
KULTURNÍ POLITIKA	38
KVART	42
KYTICE	45
LIDOVÁ KULTURA	47
LIST SDRUŽENÍ MORAVSKÝCH SPISOVATELŮ	50
LISTY	52
LITERÁRNÍ NOVINY	55

MLADÉ ARCHY	57
OBZORY	59
OHNICE	62
TVORBA	63
VYŠEHRAD	66
SEZNAM LITERATURY	69

ÚVOD

Tato práce vychází z průzkumu periodik, především kulturních a kulturněpolitických časopisů vycházejících v období od května 1945 do února 1948. Její podstatnou částí je heslář vybraných listů, sestavený s cílem představit formou slovníkových hesel reprezentativní síly, jež vstupovaly do dobové společenskopolitické situace a diskuse. Následující výkladové kapitoly shrnují tuto situaci a diskusi, způsob, jímž ji mohly dobové časopisy ovlivňovat a utvářet, a naopak jak se v nich odrážel tlak silového pole kulturněpolitických vlivů.

S ohledem na omezený rozsah práce je podrobněji rozebrána pouze polemika o budoucí směřování československé kultury a politiky, která tu v jistém smyslu tvoří zástupnou funkci, neboť úzce souvisí i s ostatními dobovými problémy a otázkami (těm se věnují v menší míře interpretační pasáže jednotlivých hesel).

Při stanovování podmínek pro tvorbu hesláře jsme vycházeli ze zásad, které vymezil Jiří Opelík v článku *Poznámky k současnému stavu literární lexikografie*.¹

Před samotnou tvorbou hesláře (souboru hesel) bylo třeba vyřešit, jaká bude obsahovat hesla a jaký bude obsah těchto hesel. Nelze totiž postupovat zdola, tedy od jednotlivých hesel, nýbrž naopak shora, tzn. stanovit si pevná a jasná pravidla pro jejich výběr. Nastavená pravidla tvoří pomyslné síto, prostřednictvím něhož mohou jednotlivá hesla krystalizovat. Nelze si však tento proces představovat idealisticky, je nutné kriticky a citlivě posoudit problematické případy, které se vyskytnou nejen tam, kde bychom je očekávali, ale i tehdy, jsou-li pravidla nastavena zdánlivě tak, že se nic nemůže ocitnout na pomezí. Důležité je, že nastavené parametry výběru hesel se nesmí v průběhu práce měnit či různě upravovat dle potřeby. V našem případě byly rozhodujícími kritérii vymezené období, periodicita a v neposlední řadě charakter a význam listů.

Tématem hesel našeho hesláře jsou kulturní a kulturněpolitické časopisy, které vycházely v období let 1945–1948, respektive od května 1945 do února 1948, a zasahovaly do dobových polemik. Nastavenými parametry prošlo 20 hesel, nezařazené zůstaly nakladatelské

¹ Opelík, Jiří: Poznámky k současnému stavu české literární lexikografie, in *Česká literatura* 43, 1995, č. 1, s. 3–8.

časopisy (např. *Most* či *Panorama*)² a literárněvědně a jazykovědně zaměřená periodika, která se výrazněji nezapojovala do dobových polemik (*Časopis pro moderní filologii*, *Listy filologické*, *Slovo a slovesnost*, *Slovesná věda*). Ze sborníků byly vybrány ty, které se vyjadřovaly k dobovým diskutovaným otázkám a problémům: *Archy* [→ 25], *Kvart* [→ 42], *Ohnice* [→ 62].

V duchu uvedených Opelíkových metodologických poznámek jsme při vymezení obsahu hesel a jeho uspořádání nejprve použili minimální (nezbytné) množství fakt a informací, od něhož jsme posléze heslo rozvíjeli po maximum, dané množstvím nasbíraného materiálu, rozsahem práce a charakterem hesláře, aby obsah jednotlivých hesel byl jednotný, co možná nejpřehlednější a zároveň relevantní. Ačkoli by hesla měla být pokud možno rovnoměrně rozsáhlá, ne všude toho bylo možné docílit.³

V našem hesláři se jednotlivá hesla skládají ze čtyř částí – v úvodu jsou uvedeny technické informace (podtitul, formát, vydavatel, nakladatel, periodicita, složení redakce), následují údaje o obsahu (rubriky, přispěvatelé, charakter příspěvků), třetí část přináší charakteristiku časopisu (tyto pasáže mimo jiné hodnotí zapojení do dobových polemik a vřazují časopisy do kontextu ostatních periodik) a v závěru je chronologicky řazený seznam článků, které jsou reflektovány v této práci nebo jsou příznačné z hlediska zvoleného tématu (jde o příspěvky vyjadřující se k dobovým otázkám a problémům).⁴

Obsah hesel sestává z informací, charakteristik a literatury týkajících se let 1945–1948. Mnohá periodika však vycházela i před rokem 1945 nebo po roce 1948, těmto případným obdobím se věnují krátké pasáže před úvodními částmi hesel. Některá hesla reflektují i situaci po únoru 1948, zejména šlo-li o pokračování ročníku nebo časopis krátce po tomto datu ukončil svou existenci a vynechání těchto informací (alespoň stručně načrtnutých) by zbytečně zkreslovalo celkový profil časopisu.

² S výjimkou *Literárních novin* [→ 55], které měly charakter spíše umělecké a kulturní revue.

³ V našem případě nastávají nevyhnutelné „odchytky“ u technických informací, ale i v interpretačních pasážích a seznamech literatury, což je důsledkem odlišných charakterů periodik a jejich rozličnou mírou zapojování do dobových polemik.

⁴ Kompletní výčet (abecedně řazený) je uveden v seznamu literatury.

Ve výkladové pasáži i v rámci hesláře je na jednotlivá hesla odkazováno pomocí šipky v hranatých závorkách [→], za kterou následuje číslo strany, na níž se nachází heslo zmiňovaného periodika.⁵

Vzhledem k rozsahu práce ponecháváme stranou denní tisk, který nabízí značné množství pozoruhodného, doplňujícího materiálu. Stručnému přehledu denního tisku se věnujeme alespoň v rámci krátké kapitoly, která společně s kapitolou *Poválečná situace publicistiky* dokresluje obraz periodik v letech 1945–1948.⁶

⁵ Např.: *Kritický měsíčník* [→ 34].

⁶ Technické informace a faktografické údaje uvedené v těchto dvou kapitolách jsou čerpány z následujících zdrojů: Bednařík, Petr; Jirák, Jan; Köpplová, Barbara: *Dějiny českých médií. Od počátku do současnosti*, Praha, Grada 2011. Končelík, Jakub; Večeřa, Pavel; Orság, Petr: *Dějiny českých médií 20. století*, Praha, Portál 2010. Drápala, Milan: *Na ztracené vartě Západu. Antologie české nesocialistické publicistiky z let 1945–1948*. Praha, Prostor 2000.

POVÁLEČNÁ SITUACE PUBLICISTIKY

Vyrovňávání se s protektorátní minulostí se projevilo i v médiích. Kromě procesů s publicisty, kteří během války napomáhali protektorátnímu režimu,⁷ došlo k organizačním změnám v novinářských strukturách. V období protektorátu existující Národní svaz novinářů byl nahrazen Svazem českých novinářů, jehož předsedou se stal Otakar Wunsch. Dalším krokem bylo zakládání poboček Svazu českých novinářů, vznikajících ve městech, v nichž působilo minimálně 20 publicistů, přičemž od roku 1947 byla možnost publikovat podmíněna členstvím v této instituci. Zároveň se utvářely sekce sdružující novináře se shodným tematickým či mediálním zaměřením.

Rozhodující slovo v otázce vydávání jednotlivých tiskovin, ale i v určování jejich nákladu, rozsahu, rozměrů či periodicity mělo ministerstvo informací,⁸ v jehož čele stál Václav Kopecký. Podstatnou změnou bylo nařízení, podle něhož nesměl být tisk nadále objektem soukromého podnikání, proto nemohly periodika vydávat jednotlivé osobnosti, ale pouze politické strany, státní úřady, veřejnoprávní instituce a společenské či zájmové organizace celonárodního významu.⁹

Výše uvedené změny vedly ke strukturnějšímu a koncepčnějšímu řízení, a tím i k lepší kontrolovatelnosti médií (nesměl vycházet např. bulvární tisk).¹⁰ Tento přístup byl obhajován snahou o zkvalitnění literární i novinářské produkce a výchovu široké veřejnosti. Z dnešního úhlu pohledu je patrné, že šlo o jeden z promyšlených politických tahů, který v únoru roku 1948 pomohl komunistické straně k převzetí moci.

⁷ K tomuto účelu byla sestavena speciální komise, složená z novinářů zapojených během války do domácího i zahraničního odboje, z novinářů, kteří byli v koncentračních táborech, a z vdov po popravených novinářích.

⁸ Jeho rozhodování a jednotlivá nařízení ovlivňovalo mimo jiné množství papíru, kterého byl v poválečné době nedostatek.

⁹ Z tohoto důvodu byl např. po válce formálním vydavatelem *Kritického měsíčníku* [→ 34] Syndikát českých spisovatelů, až později byla Václavu Černému udělena výjimka a mohl časopis vydávat sám.

¹⁰ Obdobný systém centralizace a regulace platil rovněž pro knižní trh. Mimo jiné to znamenalo, že rukopisy zejména začínajících literátů musely projít procesem schvalování, což bylo některými autory považováno za nepřijatelnou cenzuru. Na toto téma proběhla v letech 1945–1948 řada polemik.

DENNÍ TISK

Bezprostředně po válce ministerstvo informací pozastavilo vydávání veškerých periodik s výjimkou deníků vydávaných povolenými politickými stranami (v Národní frontě nebyly žádné pravicové strany, takže logicky dále nemohly vycházet ani jejich deníky). Takto byly zastaveny např. *Národní politika*, *Venkov*, *Večer*, *Národní listy* či *Lidový deník*. Mnoho deníků vycházejících legálně v období protektorátu a deníky vydávané před válkou Československou stranou národně socialistickou (*České slovo*) a Československou stranou lidovou (*Lidové listy*) musely změnit název, aby daly najevo odstup od předešlého období.¹¹ První jmenovaná politická strana tak vydávala po válce *Svobodné slovo*, druhá *Lidovou demokracii*.

Dále byly obnoveny deníky, které nemohly za protektorátu vycházet. Šlo především o *Rudé právo*, ústřední deník Komunistické strany Československa, *Právo lidu*, ústřední deník Československé strany sociálně demokratické, a *Národní osvobození*, list Československé obce legionářské.

Současně vznikaly zcela nové deníky, hned v květnu 1945 *Práce*, list Revolučního odborového hnutí, a *Mladá fronta*, list Svazu české mládeže. V témže roce byly založeny *Zemědělské noviny*, deník Jednotného svazu českých zemědělců, nebo *Svobodné noviny*, list Sdružení kulturních organizací, který ovšem navázal koncepčně i redakčně na předválečné *Lidové noviny*. V následujících letech vznikaly další deníky, např. *Obrana lidu*, ústřední deník československé armády.

Podobný osud zažily i deníky regionálního charakteru (zánik, obnovování, zakládání), přičemž specifická situace panovala v pohraničí, kde v důsledku odsunu Němců zanikl tradiční německý tisk, ale také na Moravě a na Slovensku, kde byl patrný výraznější příklon k náboženství a silnou podporu zde měla Československá strana lidová.¹²

¹¹ Kromě deníků musel takto změnit název i týdeník *Přítomnost*, který vycházel v poválečné době jako *Dnešek* [→ 28].

¹² Podrobněji o specifické poválečné kulturní situaci na Moravě viz Rotrekl, Zdeněk: Poválečný literární život v Brně 1945–1948, in *Proglas* 1, 1990, č. 5–6.

Denní tisk díky své periodicitě dovedl leckdy reagovat na dobové otázky a polemiky „pružněji“, na druhou stranu s ohledem na fakt, že vydavateli periodik mohly být pouze instituce, organizace a politické strany, byl tisk do značné míry propojen s politickým establishmentem a zatížen jeho vlivem. Podívejme se nyní, jak byla periodika rozdělena podle politického spektra.

Mezi komunistické deníky patřily *Rudé právo*, brněnská *Rovnost*, ostravská *Nová svoboda*, olomoucká *Stráž lidu* a plzeňská *Pravda*. Dále k nim můžeme připočítat týdeníky *Tvorba* [→ 63] a *Nedělní noviny*. Velmi blízko k idejím komunistické strany měla odborářská periodika (deník *Práce*, týdeníky *ÚRO*, *Lidová kultura* [→ 47] a satirický *Dikobraz*) a další tiskoviny různých organizací (*Mladá fronta*, *Zemědělské noviny*, *Obrana lidu* a *Kulturní politika* [→ 38]).

Méně radikální postoje zaujímal sociálnědemokratický tisk – deníky *Právo lidu*, brněnský *Čin*, ostravská *Československá demokracie*, plzeňský *Nový den*, liberecká *Stráž severu* a týdeníky *Cíl* a *Svět práce*.

Názory umírněnější levice zastupovaly především tiskoviny národních socialistů (deníky *Svobodné slovo*, brněnské *České slovo*, ostravské *Nové slovo*, olomoucké *Volné slovo*, plzeňský *Svobodný směr* a týdeníky *Svobodný zítřek*, *Masarykův lid*), blízko k nim měly Ferdinandem Peroutkou řízené *Svobodné noviny* a *Dnešek* [→ 28] či deník České obce legionářské *Národní osvobození*. K zastáncům demokratické levice lze přiřadit ještě *Kritický měsíčník* [→ 34] Václava Černého, *Křesťanskou revue* Josefa Lukla Hromádky a *Naši dobu* Josefa Macka.

Poslední skupinou je lidovecký tisk (deníky *Lidová demokracie*, brněnská *Národní obroda*, ostravský *Hlas*, olomoucký *Osvobozený našinec* a týdeníky *Obzory* [→ 59], *Vývoj*), který se stal po válce teoreticky jedinou protiváhou socialismu. Československá strana lidová měla tehdy ovšem nejslabší pozici ve vládě a navíc trpěla vnitřními spory a názorovou neuceleností (část lidovců sympatizovala s myšlenkami socialismu, do jisté míry dokonce i se znárodněním). To se odráželo i v povaze jejich periodik, z nichž některá nekritizovala dobové poměry téměř vůbec a jiná naopak velmi výrazně (především *Obzory* [→ 59], které se střetávaly s ministerstvem informací a bilancovaly na hraně zákazu, nakonec byly redakčně omezeny vlastním vydavatelem, tedy lidovou stranou).

Jednotlivé deníky se tedy de facto dělily na krajně levicové (sympatizující s politickou linií komunistické strany) a ty, které s jejich myšlenkami více či méně sympatizovaly, nebo naopak polemizovaly. Možnost nesouhlasit s politickou situací Československa či s rozhodnutími vlády byla však značně omezená. V první řadě je třeba si uvědomit, že pravicový tisk v této době neexistoval, takže ráz všech deníků byl určován politikou levice či středu. Navíc jakákoli výraznější kritika vládnoucích stran, SSSR, hospodářství apod. narážela na komunistickou stranou ovládané ministerstvo informací, které mělo „páky“ potřebné k tomu, aby mohlo odstavit nepohodlné novináře, či dokonce zastavit celá periodika. S ohledem na to, kdo mohl vydávat (a vydával) jednotlivá periodika, není překvapením, že většina deníků v podstatě sloužila politickým uskupením a napomáhala jim v uskutečňování jejich cílů. Novinářská svoboda tak byla markantně omezena ještě před únorem 1948.

POLEMIKA O KULTURNÍ A POLITICKÉ SMĚŘOVÁNÍ

Jedním z ústředních témat polemik a úvah se stala otázka budoucího politického i kulturního směřování Československa, které po válce státoprávně navázalo na meziválečnou republiku, avšak většina osobností se shodla na tom, že liberálně kapitalistický model fungující v minulosti přivedl zemi k hospodářskému, politickému, sociálnímu i mravnímu úpadku. Skeptický pohled na předchozí dobu a představa zanikajícího „starého světa“ nutně přinesly potřebu nového, spravedlivějšího řádu. Ten nabízel socialismus, který poskytl optimistickou ideu nového světa i člověka a k němuž se většina autorů uchýlila. Záhy se ovšem ukázalo, že nepanuje názorová shoda v tom, jak by se měly jeho myšlenky uskutečňovat, a zároveň se značně lišila interpretace klíčových myšlenek a pojmů – včetně samotného „socialismu“, takže propukl spor mezi jeho marxistickým pojetím a jinými interpretacemi.

Idea socialismu byla spojována s Východem, v užším smyslu slova se Sovětským svazem, který byl konfrontován se Západem a jeho kapitalistickým systémem. Radikální komunisté, publikující především na stránkách *Tvorby* [→ 63] a *Kulturní politiky* [→ 38], ale i mladí autoři v *Generaci* [→ 32], z této dvojice utvořili binární opozici, prezentovanou zjednodušeně jako „boj dobra se zlem“. Toužili po tom, aby se Československo orientovalo pouze na Východ a uskutečnilo socialistickou revoluci podle sovětského vzoru. Myšlenku východní orientace doplňovali ideou slovanství a nacionalismem (proto i požadovali po umělcích, aby jejich dílo bylo „lidové“ a „národní“): „Nové národní sebevědomí je založeno nejen na vnitřních silách, ale i na našem přátelství se Sovětským svazem a se slovanskými národy.“¹³ V podobném duchu uvažoval např. i Jan Mukařovský, podle něhož jsme ze Západu v minulosti jen čerpali, zatímco se slovanskými zeměmi jsme na sebe působili vzájemně a jsme s nimi jazykově i kulturně nerozlučně propojeni.¹⁴ Západ hrál v uvažování komunistů roli „třídního nepřítele“, který byl častován negativně myšlenými adjektivy „dekadentní“, „pesimistický“, „individualistický“ apod. V boji proti němu mělo pomoci umění, základním měřítkem díla proto byla často především jeho angažovanost.

¹³ Bareš, Gustav: Cesta naší kultury, in *Tvorba* 15, 1946, č. 43, s. 673.

¹⁴ Mukařovský, Jan: K otázce tak zvané orientace, in *Tvorba* 15, 1946, č. 10, s. 148–149.

S uvažováním komunistů nesouhlasila početná skupina levicových intelektuálů, poměrně rozšířeným se stal koncept, který nejuceleněji formuloval na stránkách *Kritického měsíčníku* [→ 34] Václav Černý. Vycházel z představy „ideálního“ geopolitického postavení Československa, které mělo podle něj po válce příležitost zasáhnout do dějin a stát se mostem mezi Východem a Západem, tedy místem, kde se setkají a propojí politické i kulturní myšlenky obou stran: „Východ i Západ. Se Západem musíme stůj co stůj udržet živý a zúrodnující duchovní styk, neboť jsme západním národem svou prastarou kulturou, a přervat toto odvěké spojení znamenalo by upadnout v krizi duchovní bezradnosti a mátožnosti, bez pevných základů. S Východem musíme svůj styk vystupňovat na nejvyšší míru, nesmí nám ujít ani jediný z plodných jeho podnětů, ani částička jeho bohatství. Východ i Západ, abychom byli sami co neinformovanější, co nejbohatší. Východ i Západ, protože se nesmíme ostýchat pokládat se za zrcadlo celého světa a jeho střed. [...] To je první předpoklad toho, aby naše kultura, zůstávajíc českou, byla i v budoucnosti taková, jakou ji vídaly nejlepší naše doby: ne pouze západní – ne pouze východní – vsutku lidská!“¹⁵ Černý možné uskutečnění této syntézy vnímal jako dějinný úkol národa: „[...] jsme jediným národem kultury vysloveně západní vcházejícím nově do sféry rozhodného politicko-kulturního vlivu ruského. Otázku kýžené syntézy je nám dáno, ba uloženo řešit prvním, a možná: příkladem pro celou Evropu. Je v tom, opakuji, velké dějinné privilegium. Je v tom i nesmírně těžký úkol.“¹⁶

Černý chtěl z obou stran čerpat jen „plodné“ a „dobré“, přičemž zdůrazňoval, že hledání musí být svobodné, nezprostředkované a samostatné. Byl si vědom hrozícího přetrhání svazků se západní kulturou, kterému se snažil zabránit, proto poukazoval na fakt, že i komunisty oslavovaný Sovětský svaz využil při „dohánění zbytku Evropy“ západního myšlení.

Václav Černý promýšlel především kulturní témata a otázky, jeho úvahy se však nevyhnutelně dotýkaly i politiky. Oproti němu se více v politické rovině pohyboval šéfredaktor *Dneška* [→ 28] Ferdinand Peroutka, který prozíravě vyzoroval nevyhnutelnost nového, socialistického řádu: „Nikdy v historii nebylo Rusko tak mocné, nikdy ještě nebyly síly socialismu tak mohutně seřazeny. To jest nová epocha dějin. Přes to ještě někteří lidé

¹⁵ Černý, Václav: Mezi Východem a Západem, in *Kritický měsíčník* 6, 1945, č. 3–5, s. 73.

¹⁶ Černý, Václav: Ještě jednou: mezi Východem a Západem, in *Kritický měsíčník* 6, 1945, č. 6–7, s. 141.

myslí setrvačně. Ještě se nepodařilo vysvětlit všem nutnost pádu kapitalismu.“¹⁷ Peroutka, jedna z nejméně výraznějších novinářských osobností meziválečné republiky, proto pozměnil „taktiku“ a snažil se usměrňovat podobu socialismu, na jehož nástup nazíral jako na nevyhnutelný: „[...] jen socialismus jest možný – ale jak je socialismus možný? Socialismus může lidstvu přinést netušené obohacení, ale také netušené ochuzení, podle toho, jaké živly v něm nabudou převahy. [...] Vskutku jediná možnost, aby zvítězivší dav mohl vládnout, jest v tom, aby přestal být davem, odvrhl jeho prchavé, neodpovědné, tekuté vlastnosti a osvojil si vlastnosti odpovědných jedinců.“¹⁸ Peroutka tak v zásadě propojoval socialismus s těmi myšlenkami prvorepublikového režimu, které považoval za nosné a toužil je uchovat – šlo především o individuální svobodu jedince, po němž ovšem Peroutka zároveň požadoval mravní odpovědnost.

Peroutkův koncept souvisel rovněž s ideou syntézy Západu a Východu. Představu příklonu k Západu v této době nikdo nehlásal jednak proto, že poválečné smýšlení bylo převážně levicové a konec kapitalismu brala řada osobností jako nevyhnutelný fakt, a za druhé proto, že pravice neměla politickou stranu ani polemickou tribunu, jejímž prostřednictvím by se mohla vyjádřit. Nejblíže k orientaci na Západ měly *Obzory* [→ 59], které vedlo pravicověji smýšlející křídlo lidovců. Ty upozorňovaly na totalitní povahu systému v Sovětském svazu a požadovaly po západních zemích, aby obnovily svou prestiž. Z toho důvodu zde byl uveřejněn otevřený dopis Britům od Pavla Tigrida¹⁹ nebo článek britského publicisty Setona-Watsona deklarující zájem Západu o přátelství a spolupráci s Československem.²⁰

Pavel Tigrid se rovněž přiklonil k ideji propojení zásad východního socialismu a západního kapitalismu: „V moderní době projevují se opět silné snahy o vyrovnání – politické, hospodářské i kulturní, mezi oběma oblastmi a mocenskými vlivy. [...] Kmitání mezi východem a západem tvoří předpoklady pro kulturní syntézu.“²¹ S postupujícím časem

¹⁷ Peroutka, Ferdinand: Když spáček procitne..., in *Dnešek* 1, 1946–1947, č. 1, s. 1.

¹⁸ Tamtéž, s. 2.

¹⁹ Tigrid, Pavel: Otevřený list Britům, in *Obzory* 1, 1945, č. 4, s. 59–60.

²⁰ Seton-Watson, Robert William: SSSR, Británie a Československo, in *Obzory* 1, 1945, č. 12, s. 183–185.

²¹ Tigrid, Pavel: Věčné otázky?, in *Obzory* 1, 1945, č. 7, s. 104.

se však na tuto problematiku díval skeptičtěji: „Svět je prakticky rozdělen se všemi z tohoto plynoucími důsledky. My, občané malého státu a příslušníci malého národa, pozorujeme s neklidem a obavami tuto mezinárodní scénu. Je jisté, že nemůžeme žít jako opravdu svobodný, opravdu nezávislý a opravdu demokratický stát ve světě, který je rozdělen. Po celá staletí tento národ ‚otvíral okna‘ na západ i východ. Jestliže svět bude definitivně rozdělen do dvou částí, pak i tento stát bude svobodným, nezávislým a demokratickým jenom podle jména.“²²

Milan Drápala uvažuje o *Obzorech* [→ 59] jako o „ostrůvku liberalismu“,²³ ale je třeba si uvědomit, že se nacházely pod neustálým a silným tlakem ministerstva informací a posléze po intervenci vlastního vydavatele, tedy Československé strany lidové, částečně pozměnily svůj charakter, přestaly být vyhraněné směrem na Západ a začaly přinášet informace i z Východu.

Zdánlivě jsme vyčerpali celé spektrum možností, jak se vyjádřit k otázce poměru Západu a Východu, ale byla zde ještě jedna skupina autorů, která se k této problematice vyjadřovala – odmítala takto položenou otázku, neboť považovala Evropu za jednotný celek. Nejvýraznější osobností zastávající tento názor byl Jindřich Chaloupecký, který na stránkách *Lidové kultury* [→ 47] soudil, že dojde k neporozumění vždy, když se „zapomene, že Západ a Východ jsou částí jednoho světa; že není nějaké kultury ‚západní‘ a ‚východní‘, nýbrž že jen jedna kultura evropská, světová a lidská; a že tedy naše česká kultura se nemůže orientovat k nějaké kultuře ‚západní‘ nebo ‚východní‘, ‚slovanské‘ nebo ‚neslovanské‘, nýbrž jen k jedné jedině kultuře evropské, světové a lidské.“²⁴

Specifickým uskupením byli katolicky orientovaní autoři, kteří v periodikách *Akord* [→ 21], *Archa* [→ 23] či *Vyšehrad* [→ 66] považovali za cestu z pociťované krize návrat ke křesťanským zásadám, přičemž někteří vnímali tento způsob jako protiváhu k socialismu, jiní se pokoušeli o syntézu myšlenek těchto dvou konceptů, upozorňující při tom na neujasněný obsah klíčových pojmů „socialismus“, „demokracie“, „svoboda“ či „lid“.²⁵ Evropskou

²² Tigrid, Pavel: Smysl Mnichova, in *Obzory* 3, 1947, č. 42, s. 622.

²³ Drápala, Milan: *Na ztracené vartě Západu. Antologie české nesocialistické publicistiky z let 1945–1948*. Praha, Prostor 2000.

²⁴ Chaloupecký, Jindřich: O naši kulturní politiku, in *Lidová kultura* 3, 1947, č. 10, s. 4.

²⁵ Mimo jiné Konečný, Robert: Čest svobody, in *Akord* 12, 1945–1946, č. 1, s. 9–14.

jednotu na křesťanských zásadách spatřovala Marie Voříšková: Evropa není „zeměpisná jednota, která se rozpadne přeměnou hranic, Evropa je výtvar duchovní, je to jednota ducha, společných idejí, inspirovaných křesťanstvím“.²⁶ „Je směsina ras a národů, rozmanitost národních kultur, ale přece je to jednota, jednota duchovní, podivuhodné zvládnutí rozmanitostí jednotným vědomím, jednotnou mocností, jež dává tomuto kontinentu profil a tvářnost.“²⁷

Proti sblížení křesťanství se socialismem se nejradikálněji vymezil Josef Václav Florian, který vydával *Archy* [→ 25]. Katoličtí autoři byli však od počátku v menšině, navíc se museli bránit výpadům levicového tisku.

²⁶ Voříšková, Marie: Základy evropského společenství, in *Vyšehrad* 1, 1945–1946, č. 3, s. 6.

²⁷ Tamtéž, s. 3.

ZÁVĚR

Polemiky vedené v období od května 1945 do února 1948 byly značně ovlivněny tím, že v poválečném Československu došlo k výraznému sblížení publicistiky s mocenským aparátem, politickými stranami a ideovými záměry, což platilo nejen o denním tisku či politických časopisech, ale i o kulturně orientovaných periodikách. Ta měla teoretickou možnost stát se apolitickými, avšak v praxi tomu tak většinou nebylo kvůli politickému tlaku, ale i touze autorů a redaktorů vyjádřit se k aktuálnímu dění. Političtí činitelé poukazovali na rozjitřenou dobu, probíhající dějinný zlom, a požadovali po umělcích a kulturně činných osobnostech, aby se aktivně angažovali v procesu přestavby společnosti (politické zájmy byly v této době mnohdy vnímány jako důležitější než estetická hodnota díla, nebo dokonce svoboda uměleckého projevu). Umělci, vědci a myslitelé si tato slova často brali k srdci, zapojovali se aktivně do činnosti různých institucí či organizací a právě na stránkách kulturních periodik se vyjadřovali k dobovým otázkám, jež se dotýkaly jak kultury, tak politiky. Politici chtěli rozhodovat o tom, co je to vlastně „literatura“ a k čemu by měla sloužit, a umělci se vyjadřovali k politickým otázkám a problémům. Politika tak ovlivňovala kulturu, která se zase projektovala do politiky. Dokonce i střety na první pohled vedené pouze na poli kultury či umění měly vždy větší či menší politický podtext. Vést politicky nezatíženou debatu bylo v tomto značně specifickém období prakticky nemožné. Dokonce i literární kritika přerůstala v kritiku obecně kulturní a politickou, a to nejen kritika marxistická, opírající se o myšlenky dialektického a historického materialismu, ale i individualistická kritika Václava Černého či katolicky orientovaných autorů. Názorným příkladem byla diskuse Václava Černého s Gustavem Barešem, která proběhla v *Kritickém měsíčníku* [→ 34] – spor o Paula Valéryho se v ní markantně vzdálil literárně-estetické problematice.²⁸

O poválečném třiletí se často uvažuje a píše jako o krátkém období svobody mezi dvěma diktaturami, v němž politický vývoj sice směřoval k vládě jedné strany, ale česká kultura si udržela „charakter bohaté a mnohotvárné struktury“²⁹ či „relativně pluralitní

²⁸ Bareš, Gustav; Černý, Václav: Diskuse, in *Kritický měsíčník* 7, 1946, č. 1–2, s. 14–24.

²⁹ Soldán, Ladislav: Na prahu nové doby?, in Bartůšková, Sylva (ed.), *K české literatuře 1945–1948*, Brno, Guide 1992, s. 13.

a svobodný charakter“.³⁰ Ve skutečnosti však byla kultura notně omezována stejně jako politická scéna již bezprostředně po válce.

V oblasti politiky a kultury nemohla do dobových polemik zasahovat pravice, neměla svou stranu ani tribunu. Kromě tohoto značného omezení politického a kulturního spektra je dále potřeba si uvědomit, že rozhodující slovo v otázkách vydávání periodik i literatury mělo ministerstvo informací, které prozíravě obsadili komunisté. Jejich periodika tak v podstatě bez hrozby zastavení či postihu vedla často osobní a v dnešní žurnalistice jen těžko představitelné útoky na veškeré oponenty (i z řad levicově smýšlejících autorů), kteří vyslovili opačný názor v otázkách budoucího směřování, plánování, pojetí umění atd. Nedá se tedy ani říci, že by měla navrch levice, ale pouze krajní, komunistická levice.

Oproti pouťnorovému období alespoň dostávaly prostor hlasy, které se neztotožňovaly s představami komunistů o umění a kritice, ale za první ne všechny hlasy a za druhé i ty, které tento prostor dostaly, se musely potýkat s nevybíravou kritikou ze strany komunistického tisku a s omezováním či hrozbami zastavení od ministerstva informací.

Evidentně můžeme s odstupem času toto období hodnotit jako obratně vedenou přípravu komunistické strany k převzetí moci, a to nejen na poli politickém, ale i kulturním.³¹ I na omezeném a komunisty hlídaném prostoru se však odehrály pozoruhodné polemiky, které po únoru 1948 již nebylo možné vést. Po tomto datu nekomunistická periodika buď okamžitě zanikla, nebo ztratila svou tvář, krátký čas živořila a následně dobrovolně či vynuceně ukončila svou činnost.

³⁰ Čornej, Petr (red.): Literární život, in Janoušek, Pavel (ed.), *Dějiny české literatury 1945–1989, díl I. (1945–1948)*, Praha, Academia 2007, s. 21.

³¹ Kromě již zmíněných „tahů“ komunistů v ministerstvu informací můžeme dále uvést, že v tomto třiletí byl při rozsáhlém znárodnění zestátněn i filmový či rozhlasový průmysl.

HESLÁŘ

AKORD

Akord vycházel již od roku 1928, v červnu 1944 byl zastaven z rozhodnutí protektorátních úřadů, ale od října 1945 obnovil svou činnost (na předchozí období navázal číslováním ročníků, redaktorstvím Jana Zahradníčka a v neposlední řadě i strukturou a zaměřením na literaturu, literární kritiku, historii a teorii). Roku 1948 byl zastaven opět z politických důvodů, po roce 1989 na něj navázal stejnojmenný časopis s podtitulem *Revue pro literaturu, umění a život*.

Po druhé světové válce *Akord* (s podtitulem *Měsíčník pro literaturu, umění a život*) vydávalo ve formátu A5 o 40 stranách Sdružení katolických spisovatelů a publicistů nákladem Edice *Akord* v akademickém, literárním a uměleckém nakladatelství v Brně. 12. a 13. ročník měly 10 čísel (s dvojčísly 4–5, 7–8, 9–10 ve 12. a 9–10 ve 13. ročníku), 14. ročník 6 čísel (s dvojčíslem 3–4). Časopis redigoval Jan Zahradníček, odpovědným redaktorem byl Petr Levíček.

Akord věnoval značnou část prostoru původní i překladové poezii a próze, přičemž místy byly uvedeny bloky veršů („Z anglické poezie“, „Ze středověké latinské poezie“, „Z italské lyriky“, „Z polské lyriky“, „Z novořecké lyriky“ ad.). Publikovaná beletrie pocházela převážně od křesťansky orientovaných autorů (Klement Bochořák, Jan Čep, Ivan Diviš, Jan Dokulil, Emanuel Frynta, Ladislav Novák, Zdeněk Rotrekl, Ivan Slavík či Vladimír Vokolek). Úvahami, kritikami a esejemi přispívali do časopisu Jan Čep, Rudolf Černý, Miloš Dvořák, Robert Konečný, Bohumil Pavlok, Timotheus Vodička či Albert Vyskočil. V menší míře byly publikovány studie zahraničních autorů (Charles du Bos, Richard Livingstone či Stephen Spender). Dále měsíčník zahrnoval rubriky „O knihách“, obsahující recenze nově vydaných titulů, a „Poznámky“, v níž byly soustředěny drobné zprávy a polemiky.

Mnoho článků uveřejněných v *Akordu* mělo obranný charakter – jejich autoři se zastávali osob obviněných z kolaborace s nacisty (zejména Jakuba Demla a Jaroslava Durycha) a zároveň se sami bránili proti útokům ze strany levicového tisku. Kromě těchto příspěvků *Akord* velmi bedlivě sledoval poválečné dění a kriticky se k němu vyjadřoval. Cestu z pocíťované krize nespatořoval v komunismu a dialektickém materialismu (ty se stávaly

častým terčem kritik a polemik), nýbrž v katolicismu a jeho zásadách. Úvahy zabývající se touto problematikou, vztahem umění a „lidu“ či postavením umělce v soudobé společnosti publikoval v *Akordu* především Miloš Dvořák, který vznesl požadavek vytvářet takové umění, které by pozvedlo duchovní úroveň lidstva a napomohlo k jeho sblížení a sjednocení (*Úvaha první chvíle*), a dále požadoval absolutní tvůrčí svobodu umělců (*Básník a svět aneb postavení umělce specialisty*).

Dvořák, Miloš: *Úvaha první chvíle*, in *Akord* 12, 1945–1946, č. 1, s. 5–9.

Konečný, Robert: *Čest svobody*, in *Akord* 12, 1945–1946, č. 1, s. 9–14.

Vyskočil, Albert: *K otázce lidovosti české literatury*, in *Akord* 12, 1945–1946, č. 2, s. 62–67.

Dvořák, Miloš: *Básník a svět aneb postavení umělce specialisty*, in *Akord* 12, 1945–1946, č. 4, s. 149–166.

Dvořák, Miloš: *Ke kořenům kulturní krize*, in *Akord* 13, 1947, č. 4, s. 121–126.

Konečný, Robert: *Kultura a srozumitelnost umění*, in *Akord* 14, 1947–1948, č. 5, s. 161–164.

ARCHA

Archa navázala na stejnojmenný časopis, který vycházel v letech 1912–1941. Založil jej a zprvu i vydával Karel Dostál-Lutinov jako náhradu za svůj předchozí časopis *Nový život*. V roce 1918 se *Archa* stala orgánem Družiny literární a umělecké. Později na tento časopis názvem navázal křesťansky orientovaný exilový měsíčník, vycházející v letech 1958–1963 v Mnichově.

Archa (s podtitulem *Revue pro literaturu – umění – kulturu – život*) vycházela jako dvouměsíčník ve formátu A5 o 48 stranách nákladem Družiny literární a umělecké v Olomouci. 30. ročník (1945–1946) měl 6 čísel (2. bylo chybně číslováno opět od strany 1, dvojčíslo 3–4 mělo 92 stran a dvojčíslo 5–6 čítalo 68 stran), 31. ročník (1947) 6 čísel (dvojčíslo 4–5 mělo 80 stran) a 32. ročník (1948) 6 čísel (s dvojčíslem 4–5). Časopis redigovali Josef Marcol Svoboda, Oldřich Svozil a Stanislav Vrbík, který byl zároveň i odpovědným redaktorem.

V obnoveném periodiku uveřejňovala své příspěvky stejná skupina autorů, vesměs členů Družiny literární a umělecké v Olomouci. Publikovány zde byly básně a prózy především původní (Ivan Andrenik, Ivan Bauše, Julius Brabec, František Dohnal, Jan Karník, Antonín Stejskal, František Střížovský či Nina Svobodová, beletristické příspěvky začínajících autorů byly uveřejňovány v rubrice „Vysokoškolská družina“), ale i překladové – nejhojněji od ruských autorů (Anna Achmatovová, Alexander Blok, Ivan Andrejevič Krylov, Michail Jurjevič Lermontov aj.), což nebylo pro katolicky orientovaná periodika v této době zcela běžné. Problematice Ruska se věnovaly i některé stati (Miloš Matula, Zdeněk Šmíd). Literárněhistorickými či literárněkritickými statěmi přispívali František Dohnal, Antonín Kratochvíl Christen, Oldřich Králík, Miloš Matula, Antonín Stejskal, Zdeněk Šmíd aj. Součástí časopisu byla rubrika „Okna“, přinášející především anotace a recenze nově vydaných knih, nekrology, jubilea a drobné zprávy o aktuálním kulturním dění. Úvahami o divadle přispíval Stanislav Vrbík (pod pseudonymem Jindřich Maria Slavík). *Archa* obsahovala i fotografie a reprodukce výtvarných děl, které občas doprovázely rozsáhlé studie o výtvarných umělcích (Jaroslav Mathon o Jano Köhlerovi, Josef Pospíšil o Jožovi Kubíčkově).

Archa se příliš nezapojovala do dobových polemik a zároveň neměla takový dosah jako jiná křesťansky orientovaná periodika (*Akord* [→ 21], *Vyšehrad* [→ 66]). Zřejmě především z těchto důvodů se vyhnula výpadům levicového tisku. V úvodním čísle Jan Strakoš (*Naše kultura v demokracii*) vyslovil požadavek, aby křesťanská kultura pozvedla svou úroveň a stala se „duší demokracie“, k čemuž měla napomoci i organizace kulturní práce. V mírném rozporu s tímto názorem publikoval Antonín Kratochvíl Christen článek *Tendence v umění*, v němž upozorňoval, že umění musí zůstat naprosto nepolitické.

Strakoš, Jan: Naše kultura v demokracii, in *Archa* 30, 1945–1946, č. 1, s. 2–5.

Christen, Antonín Kratochvíl: Tendence v umění, in *Archa* 31, 1947, č. 3, s. 112–114.

Matula, Miloš: Katolictví a Rusko, in *Archa* 32, 1948, č. 1, s. 4–7, č. 2, s. 64–67.

ARCHY

Archy vydával ve Staré Říši na Moravě ve formátu A6 a redigoval Josef Václav Florian, jenž tak navázal na stejnojmennou sborníkovou řadu, kterou vydával v letech 1926–1941 jeho otec Josef Florian. V letech 1945–1948 vyšlo nepravidelně 13 čísel (postupně o 72, 88, 90, 104, 112, 82, 104, 92, 100, 118, 96, 110 a 100 stranách), většinou u příležitosti křesťanských svátků (Velikonoce, Vánoce), 4. číslo vyšlo ke 100. výročí Zjevení la Salettského. Jednotlivé příspěvky byly rozčleněny do individuálních a samostatně paginovaných archů, vložených do společné obálky.

Značnou část sborníků vyplňovaly náboženské a filosofické úvahy, kázání, modlitby či beletristické texty a dopisy. Často šlo o překlady z francouzštiny (Georges Bernanos, Léon Bloy, Paul Claudel, Guy de Maupassant aj.), ale v menší míře i z ruštiny (Andrej Bělyj, Valerij Brjusov či Afanasij Fet) a němčiny (Stefan Zweig). Původní verše zde opakovaně otiskovali Bohuslav Reynek, Zdeněk Řezníček a Vladimír Vokolek. Součástí jednotlivých čísel byly obrázky s náboženskými a krajinnými motivy.

Rubrika „Redakční zadina“ (v prvních dvou číslech „Poznámky“), připravovaná redaktorem, obsahovala různé poznámky, glosy (často značně ironické a sarkastické) a kritické připomínky k dobové kulturní a politické situaci. Florian byl velmi konzervativní a jedinou možnou cestu z pocíťované společenské i myšlenkové krize spatřoval v důsledném dodržování katolických zásad, přičemž se vymezoval nejen vůči levicovým idejím, ale i „moderním katolíkům“, kteří se snažili skloubit myšlenky křesťanství a socialismu.

BLOK

Časopis pro umění *Blok* vydával ve formátu A4 zpočátku Blok výtvarných umělců země Moravskoslezské v Brně, ve 3. ročníku různé kulturní organizace Brněnského kraje. 1. ročník (1946–1947) měl 10 čísel o 36 stranách (dvojčíslo 2–3 čítalo 66 stran, dvojčíslo 4–5 mělo 56 stran, 8. číslo 34 stran a závěrečné dvojčíslo 60 stran), 2. ročník (1947–1948) 10 čísel o 36 stranách (s dvojčíslem 3–4, 8. číslo mělo 28 stran), 3. ročník (1948–1949) 10 čísel, přičemž dvojčísla 6–7, 9–10 a číslo 8 vyšly souhrnně jako pětičíslo. Časopis řídil František Kaláb (který byl zároveň odpovědným redaktorem) s redakčním kruhem, jehož složení bylo uvedeno pouze v 6. čísle 1. ročníku: Miroslav Barvík, Bohuslav Fuchs, Ludvík Kundera, Bohdan Lacina a Václav Zykmond. Ve 3. ročníku byla uvedena redakční rada: Bohumil Hochman, František Kaláb, Ludvík Kundera, Jan Racek a František Trávníček. Tajemníkem redakce byl Ludvík Kundera. Obálku a typografickou úpravu obstarávali Antonín Jero, František Kaláb a Václav Zykmond.

Jednotlivá čísla 1. ročníku byla tematicky vyhraněna (1. O lidovém umění a umění oficiálním, 2.–3. Konfrontace poezie/malířství, 4.–5. Konfrontace hudby/sochařství, 6. Dětská tvorba a tvorba pro děti, 7. O bydlení a nábytku, 8. O užitém umění, 9.–10. O filmu), 1. číslo obsahovalo navíc ukázky tvorby autorů, kteří zahynuli za druhé světové války. Ve 2. ročníku zajišťovaly soudržnost tematické bloky (tanec, fotografie, hudba, industrialismus, urbanismus, z americké poezie, tendence mladé francouzské poezie apod.) a čísla 3. ročníku byla opět tematicky jednotná (1. O lidovém umění, 2. O rozhlasové tvorbě, 3. O výstavnictví, 4. Umění v ČSR na cestě k socialistickému realismu, 5. O pětiletce, práci bojujeme za mír, 6.–7. O pravěkém umění, 8. Mládež vede, 9.–10. O dnešním umění). Vybrané ukázky umělecké tvorby byly obvykle doplněny tematicky příbuznými studiemi a úvahami (mimo jiné Karel Bodlák, Jan Grossman, Josef Hrabák, Pavel Trost o literatuře, Miroslav Barvík o hudbě, Vratislav Effenberger, František Listopad o filmu, Jindřich Chalupecký, Karel Teige o výtvarném umění), otiskovány byly i stati zahraničních autorů (Robert Desnos, Sergej Michajlovič Ejzenštejn, Roman Ingarden, Vladimír Majakovskij, Igor Stravinskij aj.). *Blok* publikoval ve značné míře původní (Kamil Bednář, Ivan Blatný, Klement Bochořák, Vratislav Effenberger, Ivo Fleischmann, František Halas, Jan Hanč, Jindřich Hilčr, Josef Hiršal, Vladimír Holan, František Hrubín, Josef Kainar, Jiří Karásek ze Lvovic, Jiří Kolář, František Listopad, Oldřich Mikulášek, Vítězslav Nezval, Ivan Skácel, Ivan Skála, Jan Vladislav,

Vladimír Vokolek aj.) i přeloženou beletrii (Guillaume Apollinaire, Hans Arp, Alexander Blok, Branko Ćopić, T. S. Eliot, Velemir Chlebnikov, Erik Lindegren, Edwin Muir, Pablo Neruda, Jacques Prévert, Herbert Read, Rainer Maria Rilke či Tristan Tzara), výraznou část časopisu tvořil výtvarný doprovod (reprodukce malířských a sochařských děl, fotografie, architektonické plány). Ve 2. ročníku přibyla rubrika „Odevšad – poznámky“, která přinášela zprávy o kulturních akcích, rozhovory či drobné medailony uměleckých osobností, ve 3. ročníku se nazývala již jen „Poznámky“ a obsahovala převážně ideologicky zaměřené příspěvky.

Součástí časopisu byl *Blok P*, v prvních dvou ročnících samostatně paginovaná příloha o 16 stranách, jejímž účelem byla popularizace umění. Některá čísla tematicky souzněla s *Blokem*, ale nebylo to pravidlem, spíše obsahovala různorodé studie, články, poznámky, informace, slovníček pojmů či profily uměleckých osobností. Ve 3. ročníku již číslováním stran navazovala na *Blok* (počet stran různě kolísal od 8 do 16) a namísto popularizace umění informovala o kulturních událostech doma i v zahraničí a sledovala nové práce z oboru teorie umění a estetiky.

Blok vynikal nad mnohými dobovými periodiky zejména koncepčností (tematická vyhraněnost čísel a bloků). Konfrontací domácího a zahraničního umění se snažil nalézt spojitost mezi naší a světovou kulturou, a vřadit tak československé umění do kontextu celosvětové kultury. Zároveň hledal a nacházel vztahy mezi různými uměleckými obory a směry. Po únoru 1948 časopis vycházel za cenu mnohých ústupků, které se promítly nejen ve výběru témat i statí, ale i v otevřeně proklamované podpoře nového režimu (František Kaláb např. opatroval ukázky západoevropského umění „ospravedlňujícími“ předmluvami a články). Rostoucí problémy s vydáváním vyvrcholily narychlo připraveným závěrečným pětičíslem, jímž se historie periodika uzavřela.

Hochmann, Bohumír: Umění a stát, in *Blok* 1, 1946–1947, č. 1, s. 1–2.

Filla, Emil: Lidové umění a umění oficiální, in *Blok* 1, 1946–1947, č. 1, s. 4–6.

DNEŠEK

Dnešek navázal na nezávislý týdeník *Přítomnost*, který vycházel v letech 1924–1939 a řídil jej rovněž Ferdinand Peroutka (od původního názvu se v roce 1945 upustilo z rozhodnutí ministerstva informací). Po roce 1989 byla *Přítomnost* obnovena a po různých peripetiích (jistý čas vycházela jako příloha *Lidových novin* či pod názvem *Nová Přítomnost*) je od roku 2010 vydávána pouze v elektronické verzi.

Dnešek (s podtitulem Nezávislý týdeník) vydávalo ve formátu 31,5 × 23,5 cm o 16 stranách Sdružení kulturních organizací v Praze nákladem Františka Borového. 1. ročník (1946–1947) měl 52 čísel (závěrečné dvojčíslo čítalo 16 stran), 2. ročník (1947–1948) 46 čísel (s dvojčíslem 20–21, číslo 15 mělo jen 12 stran). Časopis řídil Ferdinand Peroutka, odpovědným zástupcem byl Edvard Valenta.

Dnešek sestával z několika rubrik, které obsahovaly drobnější články zabývající se převážně politickými a hospodářskými tématy („Politika“, „Národní hospodář“, „Poznámky“, „Doba a lidé“, „Život a instituce“), v menší míře též kulturními („Literatura a umění“), nicméně i tyto příspěvky často velmi úzce souvisely s politikou, navíc ve 2. ročníku téměř úplně ustoupily politickým článkům. Nejčastějšími přispěvateli byli kromě Ferdinanda Peroutky Jiří Hejda, Jan Slavík či Edvard Valenta. Otázkami divadla se soustavněji zabývali Edmond Konrád a Miroslav Rutte, filmu pak Jiří Brdečka. Zadní obálka obsahovala rubriku „Svět knih“, která přinášela informace o novinkách na knižním trhu a ukázky z vybraných děl.

Dnešek se zabýval převážně domácími tématy (vztahy se Slovenskem a Polskem, znárodňování, odsun sudetských Němců, dvouletka atd.), zahraničními jen okrajově (ve srovnání s *Dneškem* byly *Obzory* [→ 59] „světovější“). Týdeník se snažil dát prostor širšímu spektru názorů, otiskovány byly dokonce i příspěvky z řad krajně levicových oponentů (kromě rubrik „Otázky a odpovědi“, „Dopisy“ a „Listárna redakce“ např. série článků „Proč jsem komunistou / sociálním demokratem / lidovcem atd.“), takže se v některých číslech stal polemickou tribunou komunistů a jejich odpůrců. Tento přístup vycházel z myšlenky, kterou formuloval Ferdinand Peroutka již v úvodním článku prvního poválečného čísla *Když spáček procitne...* – byl si dobře vědom změněné politické situace nejen v Čechách, ale i v Evropě, a pozorně vysledoval proměnu československého státu z kapitalistického na socialistický.

Dospěl k přesvědčení, že jednotlivé strany musí nutně spolupracovat s komunisty, klíčovou otázkou pro něj však bylo, jakým způsobem bude idea socialismu naplňována, a právě proto se pouštěl do polemik s levicově orientovanými autory a publicisty. Často se však musel bránit jejich ostrým výpadům (zejména příspěvkům Gustava Bareše v *Tvorbě* [→ 63]).

Peroutka, Ferdinand: Když spáček procitne..., in *Dnešek* 1, 1946–1947, č. 1, s. 1–3.

Peroutka, Ferdinand: Tvoř, umělče..., in *Dnešek* 1, 1946–1947, č. 8, s. 120–122.

Peroutka, Ferdinand: Po sjezdu spisovatelů, in *Dnešek* 1, 1946–1947, č. 15, s. 224–225.

Hudec, Josef: Slovo o přátelství, in *Dnešek* 1, 1946–1947, č. 16, s. 241–242.

Machoň, Jan: Umění a příkazy, in *Dnešek* 1, 1946–1947, č. 31, s. 489–490.

Peroutka, Ferdinand: Rozkol nebo jednota?, in *Dnešek* 1, 1946–1947, č. 34, s. 529–531.

Valenta, Edvard: Budeme číst knihy?, in *Dnešek* 1, 1946–1947, č. 37, s. 582–585.

Kolár, Jan M.: Evropská jednota a my, in *Dnešek* 2, 1947–1948, č. 20–21, s. 301–303 [podepsáno Cato].

Kafka, František: Mapa socialismu a demokracie, in *Dnešek* 2, 1947–1948, č. 23, s. 356–359, č. 24, s. 376–377.

DOBA

Dobu (s podtitulem Měsíčník pro literaturu a život) vydával ve formátu A4 Literární odbor Umělecké besedy v Praze, a byť byl proponován jako měsíčník, vyšlo deset čísel o 32 stranách (s dvojčíslí 3–4, 6–7; závěrečné dvojčíslí čítalo 24 stran) nepravidelně v letech 1945–1947. Časopis redigovali Marie Pujmanová a Karel Nový s redakčním kruhem: František Halas, Marie Majerová, Jiří Mařánek, František Nechvátal, Vítězslav Nezval, Jan Noha, Karel Sezima, Jaroslav Raimund Vávra a Jiří Weil. Redakčními tajemníky byli Zdeněk Lorenc (1) a Josef Strnadel (2–10). Grafickou úpravu měl na starosti Václav Karel. V závěrečném dvojčíslí bylo uvedeno, že *Doba* mění svůj název na *Listy* [→ 52], ale ve skutečnosti Umělecká beseda převzala již existující časopis, redigovaný Jindřichem Chalupěckým.

Doba otiskovala původní i přeloženou beletrii (ve vyváženém poměru), přičemž dávala prostor různorodým autorům, verši zde byli zastoupeni Jaroslav Bednář, František Halas, Helena Hodačová, Josef Hora, Ivan Jelínek, Oldřich Kryštofek, František Listopad, Zdeněk Lorenc, Jan Noha, Jan Pilař, Věra Poppová aj., prózou Vratislav Effenberger, Karel Konrád, Josef Kopta, Ludvík Kundera, Eduard Petiška, Jiří Weil či Jan Weiss, a ze zahraničních tvůrců mimo jiné Paul Éluard, Léon Paul Fargue, Federico Garcia Lorca, Vladimír Majakovskij, Adam Mickiewicz, Pablo Neruda, Paul Verlaine, Walt Whitman. Prezentované texty často nestály osamoceně, a jednotliví autoři tak byli oproti jiným dobovým periodikům představováni rozsáhlejším záběrem své tvorby. Studie, úvahy či eseje o literatuře publikovali Oldřich Kryštofek, Ludvík Kundera, Eduard Petiška, Antonín Matěj Píša, Josef Strnadel, o zahraničních literaturách Oton Berkopec (jihoslovanská), Karel Krejčí (polská), Francisco Lluh (španělská), o problematice překladu Ludvík Kundera, Věra Očadlíková, o divadle a filmu Antonín Martin Brousil, výtvarnou studií o Toyen přispěl Jan Mukařovský. Součástí některých čísel byly drobné poznámky o literárních soutěžích, nekrology, jubilea a reprodukce kreseb (Adolf Hoffmeister, Václav Rabas, Toyen, Vladislav Vančura). 1. číslo obsahovalo texty věnované autorům zemřelým za světové války a ukázky jejich tvorby (Julius Fučík, Bedřich Václavek či Vladislav Vančura), 5. číslo se obsírněji věnovalo Španělsku a tamnímu umění.

Doba publikovala především beletrii a studie o umění, navíc vycházela nepravidelně, takže je vcelku logické, že se do dobových polemik příliš nezapojovala. Z otištěných

příspěvků lze vysledovat snahu dát prostor autorům odlišných uměleckých zaměření a různého věku, sympatie ke slovanské kultuře (ukázky a stati) a k levici (mimo jiné vyhlášením podpory republikánskému Španělsku). Antonín Martin Brousil a Vítězslava Přibíková ve svých příspěvcích upozorňovali na nutnost sblížení umění s „lidem“ a propojení kultury s politikou. V souvislosti s tím kladli na umělce požadavky, jak a co by měli znázornit.

Přibíková, Vítězslava: Filmový námět s hlediska kulturně-politického, in *Doba* 1, 1945–1947, č. 3–4, s. 127–128.

Brousil, Antonín Martin: Básnická objednávka zemědělského lidu, in *Doba* 1, 1945–1947, č. 6–7, s. 161–163.

GENERACE

Generace, s podtituly *Revue pro umění, život a společnost* (čísla 1 a 2), *Měsíčník pro umění, život a společnost* (čísla 3–8) a *Československý měsíčník pro umění život a společnost* (od dvojčísla 9–10 1. ročníku), vycházela ve formátu 24,5 × 17 cm v nakladatelství Mladá fronta, počínaje dvojčíslem 9–10 1. ročníku se stal vydavatelem Svaz české mládeže. 1. ročník (1945–1946) měl 12 čísel o 24 stranách (úvodní číslo mělo 32 stran, dvojčísla 4–5 a 7–8 čítala 40 stran, dvojčíslu 9–10 mělo 32 stran a závěrečná dvě čísla 20 stran), 2. ročník (1947) měl 4 čísla, přičemž první dvě měla 20 stran a dvojčíslu 3–4 čítalo 24 stran. První dvě čísla 1. ročníku řídil časopis redakční kolektiv ve složení Ivo Fleischmann, Jiří Hájek a Jaromír Hořec, od 3. čísla blíže nespécifikovaný redakční kolektiv a počínaje dvojčíslem 9–10 redakční kolektiv SČM. Odpovědnými redaktory byli František Vrba (do 8. čísla 1. ročníku) a po něm Stanislav Maleček, tajemníky redakce Jaroslav Hulák (od 2. do 8. čísla 1. ročníku) a Jiří Mojmir Palát (od dvojčísla 9–10 1. ročníku). Grafickou úpravu a obálku vytvořil Karel Teige.

Generace přinášela ukázky původní poezie, pocházející převážně od mladších autorů (Ladislav Fikar, Ivo Fleischmann, Olga Hálová, Jindřich Hilčr, Jaromír Hořec, Jaroslav Hulák, Oldřich Kryštofek, Ludvík Kundera, František Listopad či Zdeněk Lorenc), dvojčíslu 4–5 obsahovalo básně členů Skupiny 42 (Ivan Blatný, Josef Kainar, Jiří Kolář), ojediněle byly publikovány přeložené verše (Ilja Erenburg, Vladimír Majakovskij, Tristan Tzara) a fotografie, kresby a reprodukce výtvarných děl (Štefan Bednár, Jan Smetana či Ján Želibský). Těžiště časopisu spočívalo v ideově zaměřených, často razantních a útočně laděných kulturněpolitických statích (Jan Grossman, Jiří Hájek, Jaroslav Hulák, Jiří Kárnet, Jaroslav Morák, František Vrba), opírajících se především o myšlenky socialismu a dialektického materialismu. Úvahami o divadle přispíval Jiří Kárnet, literárněkritickými studii Jan Grossman (*Lyrické profily*, *Poslání literární kritiky ve společnosti* či *Ideologie synthetismu*), Sergej Machonin (*Poznámky k sovětské poezii válečných let*) či Ivo Fleischmann (*Poznámky o Francii*). Součástí časopisu byla rubrika „Časování“, která obsahovala drobnější zprávy, různé poznámky a polemiky, které redaktoři *Generace* vedli s Václavem Černým, Kamilem Bednářem a Karlem Brušákem.

V dvojčíslu 7–8 se František Vrba pustil do sporu s *Tvorbou* [→ 63] a *Rudým právem* v otázkách poslání umění (prosazoval především krajně levicovými periodiky opomíjenou

estetickou hodnotu umění) a Jan Grossman odsoudil doktrinální povahu marxismu v KSČ. Možná právě tyto dva články přispěly k tomu, že počínaje následujícím dvojčíslem došlo ke změně vydavatele, obměně celé redakce a výrazné proměně charakteru *Generace*, z níž se stal agitační časopis informující převážně o činnosti SČM, mládežnickém hnutí, brigádách či plnění dvouletky.

Hájek, Jiří: Tvář generace, in *Generace* 1, 1945–1946, č. 1, s. 2–6.

Hořec, Jaromír: Vývoz kultury, in *Generace* 1, 1945–1946, č. 1, s. 30–31.

Morák, Jaroslav: Cesta za lidovou kulturou, in *Generace* 1, 1945–1946, č. 1, s. 32.

Kárnet, Jiří; Vrba, František: O nekonformismus básníků, in *Generace* 1, 1945–1946, č. 2, s. 1–3.

Vrba, František: K socialistické kritice dneška, in *Generace* 1, 1945–1946, č. 3, s. 1–12.

Morák, Jaroslav: Perspektivy nového umění, in *Generace* 1, 1945–1946, č. 4–5, s. 1–7.

Grossman, Jan: Optimismus a skepse, in *Generace* 1, 1945–1946, č. 4–5, s. 14–19.

Machonin, Sergej: Mentalita ruská a naše, in *Generace* 1, 1945–1946, č. 4–5, s. 34–36.

Hulák, Jaroslav: Horror vacui aneb generační problém č. 1, in *Generace* 1, 1945–1946, č. 6, s. 8–12.

Vrba, František: O jednotě a rozmanitosti, in *Generace* 1, 1945–1946, č. 7–8, s. 36–37.

Grossman, Jan: Debaty okolo marxismu, in *Generace* 1, 1945–1946, č. 7–8, s. 37–38.

KRITICKÝ MĚSÍČNÍK

Kritický měsíčník navázal osobností Václava Černého, koncepci i číslováním ročníků na stejnojmennou revue, která vycházela v letech 1938–1942.

Kritický měsíčník vydával jako čtrnáctideník ve formátu 24 × 16 cm Syndikát českých spisovatelů, od 7. čísla 7. ročníku Václav Černý v nakladatelství Františka Borového. 6. ročník (1945) měl 10 čísel (úvodní číslo mělo 44 stran, 2. číslo 24 stran, trojčíslo 3–5 čítalo 72 stran, dvojčíslo 6–7 mělo 48 stran, 8. číslo 28 stran a dvojčíslo 9–10 čítalo 48 stran), 7. ročník (1946) 20 čísel (dvojčíslo 1–2 mělo 48 stran, 3. číslo 32 stran, trojčíslo 4–6 čítalo 64 stran, 7. číslo 24 stran, dvojčíslo 8–9 mělo 40 stran, dvojčíslo 10–11 čítalo 60 stran, dvojčíslo 12–13 mělo 36 stran, trojčíslo 14–16 čítalo 72 stran, dvojčíslo 17–18 mělo 48 stran, 19. číslo 24 stran a 20. číslo 16 stran), 8. ročník (1947) sestával z deseti dvojčísel, která měla postupně 52, 56, 48, 52, 48, 40, 40, 48, 44 a 52 stran, 9. ročník (1948) měl 15 čísel (sedm dvojčísel postupně o 48, 60, 44, 40, 64, 32 a 40 stranách a závěrečné 15. číslo o 20 stranách). Časopis redigoval Václav Černý, tajemníkem redakce byl Jiří Pistorius.

Těžištěm *Kritického měsíčníku* byly kritické stati a úvahy, kterými nejčastěji přispíval Václav Černý (dále např. Antonín Hrubý či Ota Jahoda), literárněhistorické (Karel Brušák o anglické literatuře, Pavel Eisner, Jiří Pistorius, Karel Polák aj.) a filosofické studie (Jan Patočka), příspěvky o divadle (Jan Kopecký), výtvarném umění (František Kovárna) či filmu (Josef Branžovský). Časopis přinášel ukázky původní (Kamil Bednář, Ivan Blatný, Klement Bochořák, Ivan Diviš, František Halas, Josef Hiršal, František Hrubín, Jaroslav Kohout, Oldřich Mikulášek, Jiří Orten, Josef Palivec, Vlastimil Školaudy či Vilém Závada) i překladové poezie, nejčastěji francouzské (Louis Aragon, Charles Baudelaire, Paul Éluard, Paul Valéry, Paul Verlaine aj.), méně pak ruské (Boris Pasternak či Konstantin Simonov) nebo jiné provenience. Přeložené verše byly ojediněle zařazeny do ucelených bloků („Z nové sovětské poezie“, „Z francouzské poezie“, „Z jugoslávské poezie“, „Nejnovější jména francouzské poezie“). Značná část prostoru byla věnována kritice nově vydaných titulů (rubrika „Průhledy“), recenzní činností se kromě vůdčí osobnosti listu soustavněji zabývali Josef Dostál, Antonín Hrubý, Ota Jahoda, Jan Linhart, Jiří Pistorius, Karel Polák, Bohumil Polan a Karel Růžička. Rubrika „Na okraj doby“ obsahovala příspěvky vztahující se k aktuálním dobovým tématům, reakce na články z jiných periodik, polemiky, nekrology, jubilea a drobné zprávy. Vzhledem ke zvyšující se četnosti polemik přibyla v 7. ročníku

rubrika „Diskuse“, v níž se střetával převážně Václav Černý s oponenty z řad levice (zejména Gustavem Barešem). V 8. ročníku postupně ubývalo kritických statí na úkor recenzí a studií o umění, závěrečné dvojčíslo bylo věnováno osobnosti F. X. Šaldy. Po únoru 1948 se již neobjevily žádné polemiky a do *Kritického měsíčníku* přestal přispívat Václav Černý (jediným jeho textem byla, zjevně pod tlakem změněné politické situace vynucená, omluva redaktoru *Tvorby* [→ 63] Miroslavu Houskovi), nicméně časopis za cenu jistých ústupků (mimo jiné nastolenému režimu poplatný článek Jindřicha Pinkavy) vycházel nadále, avšak jen do října 1948, kdy byl z politických důvodů zastaven. Neuskutečněn zůstal projekt Knihovny moderní kritiky, v níž měly počínaje rokem 1948 vycházet ročně dva až tři svazky vybraných kritických děl.

Václav Černý, vůdčí postava *Kritického měsíčníku*, publikoval na pokračování sérii článků se souhrnným podnadpisem „K problematice socialistické kultury u nás“, v nichž se vyjadřoval k často reflektovaným dobovým otázkám (postavení Československa v poválečné Evropě a jeho budoucí směřování, vztah umění a „lidu“, básníka a státu, úloha umělce ve společnosti, poměr jedince a společnosti). Z těchto příspěvků vyvstává představa na demokratických principech postavené socialistické společnosti, v níž má každý občan nejen právo, ale i povinnost se rozvíjet (zejména pak umělci, na které Černý kladl vysoké umělecké požadavky a zdůrazňoval jejich odpovědnost vůči sobě i národu, zároveň však trval na absolutní tvůrčí svobodě, proto se mimo jiné důrazně vymezil vůči zásahu proti sovětským spisovatelům Achmatovové a Zoščenkovi). Vcelku logicky tento myšlenkový koncept narážel na představy levicově orientovaných autorů, s nimiž Černý vedl řadu polemik (rozsáhlá debata s Gustavem Barešem proběhla na pokračování přímo v *Kritickém měsíčníku*, který otiskl i příspěvky oponenta Bareše, což nebylo v této době obvyklé), přičemž jeho články měly nejen obranný, ale i útočný charakter – napadal především zjednodušování složitých jevů (již jen samotných myšlenek marxismu a dialektického materialismu), socialistický realismus či koncept národního umělce.

Černý, Václav: Pozdrav mrtvým, in *Kritický měsíčník* 6, 1945, č. 1, s. 9–15.

Černý, Václav: Mezi Východem a Západem, in *Kritický měsíčník* 6, 1945, č. 3–5, s. 69–74.

Hrubý, Antonín: Tendence a aktuálnost v literatuře, in *Kritický měsíčník* 6, 1945, č. 3–5, s. 131–132.

Černý, Václav: Ještě jednou: mezi Východem a Západem, in *Kritický měsíčník* 6, 1945, č. 6–7, s. 141–145.

Jahoda, Ota: Četba pro lid, in *Kritický měsíčník* 6, 1945, č. 6–7, s. 186–187.

Hrubý, Antonín: K budoucnosti českého nakladatelského podnikání, kapitola trpká, in *Kritický měsíčník* 6, 1945, č. 6–7, s. 187–188.

Černý, Václav: Básníková trnitá cesta do socialistické společnosti, in *Kritický měsíčník* 6, 1945, č. 9–10, s. 233–240.

Černý, Václav: Literatura umělecká a literatura užitková, in *Kritický měsíčník* 7, 1946, č. 1–2, s. 2–7.

Bareš, Gustav; Černý, Václav: Diskuse, in *Kritický měsíčník* 7, 1946, č. 1–2, s. 14–24.

Černý, Václav: Pár slov o kulturním étosu, in *Kritický měsíčník* 7, 1946, č. 3, s. 63–68.

Černý, Václav: Útoky na mne aneb Trojští koně bez Řeků, in *Kritický měsíčník* 7, 1946, č. 4–6, s. 156–159.

Černý, Václav: O naší moderní socialistické tradici a co s ní souvisí, in *Kritický měsíčník* 7, 1946, č. 8–9, s. 170–179.

Černý, Václav: Stát a básník, in *Kritický měsíčník* 7, 1946, č. 10–11, s. 213–217.

Černý, Václav: Osobnost a kolektivum, in *Kritický měsíčník* 7, 1946, č. 12–13, s. 277–287.

Černý, Václav: Hrstka poznámek k sjezdové debatě o osobnosti a kolektivu, in *Kritický měsíčník* 7, 1946, č. 12–13, s. 299–301.

Černý, Václav: Cesta literatury k lidu a lidu k literatuře, in *Kritický měsíčník* 7, 1946, č. 14–16, s. 312–324.

Hrubý, Antonín: Tak zvaná lidovost literatury, in *Kritický měsíčník* 7, 1946, č. 14–16, s. 368–370.

Černý, Václav: Sovětská čistka, česká kocovina a leccos jiného, in *Kritický měsíčník* 7, 1946, č. 17–18, s. 385–392.

Kopecký, Jan; Černý, Václav: Ještě jednou: umělec a stát, in *Kritický měsíčník* 8, 1947, č. 5–6, s. 132–136.

Černý, Václav: O komunistickém kulturním programu a „budovatelském optimismu“, in *Kritický měsíčník* 8, 1947, č. 7–8, s. 164–173.

Kopecký, Jan; Černý, Václav: Ještě k otázce: umělec a stát, in *Kritický měsíčník* 8, 1947, č. 9–10, s. 235–239.

Kopecký, Jan; Černý, Václav: Naposled: umělec a stát, in *Kritický měsíčník* 8, 1947, č. 13–14, s. 322–323.

Černý, Václav: Hrst poznámek k socialistickému realismu, in *Kritický měsíčník* 8, 1947, č. 15–16, s. 348–355.

Černý, Václav: Kurziva o „národním umělectví“, in *Kritický měsíčník* 8, 1947, č. 17–18, s. 390–395.

KULTURNÍ POLITIKA

Kulturní politiku, s podtituly *Nezávislý týdeník* (do 36. čísla 3. ročníku), *Nezávislý týdeník Syndikátu českých spisovatelů* (od 37. čísla 3. ročníku do 11., v tiráži do 12. čísla 4. ročníku), *Týdeník Svazu československých spisovatelů* (od 12., v tiráži od 13. čísla 4. ročníku), vydával ve formátu 47 × 31 cm zprvu Kruh přátel divadla E. F. Buriana v nakladatelství Čin, od 28. čísla 3. ročníku Syndikát českých spisovatelů (do 36. čísla v nakladatelství Orbis) a od 12. čísla 4. ročníku Svaz československých spisovatelů. 1. ročník (1945–1946) měl 48 čísel o 8 stranách (čísla 1–7 a 10 čítala 6 stran, čísla 29, 30, 32, 35, 37, 39, 41, 48 měla 10 stran), 2. ročník (1946–1947) 52 čísel o 10 stranách (čísla 4, 6, 7, 10, 12, 13, 17–19, 24, 30, 32–41 měla 12 stran, dvojčíslo 14–15 čítalo 20 stran, čísla 25–29 měla 6 stran a čísla 43–46 a 48–51 čítala 8 stran), 3. ročník (1947–1948) 67 čísel o 12 stranách (čísla 1–7, 9, 11–14, 23 měla 10 stran, čísla 10, 15–22, 26, 27 čítala 8 stran, čísla 28–30, 32–36 měla 16 stran, čísla 31, 37 a 38 čítala 14 stran), 4. ročník (1949) 39 čísel o 12 stranách. Časopis řídil Emil František Burian (šéfredaktor) s redakčním kruhem, který byl uváděn od 8. čísla 1. ročníku do 27. čísla 4. ročníku a jehož členy v průběhu existence periodika byli Václav Běhounek (od 17. čísla 2. ročníku do 55. čísla 3. ročníku), Stanislav Budín (od 45. čísla 1. ročníku), Hana Budínová (od 28. čísla 3. ročníku), Pavel Eisner (do 16. čísla 2. ročníku), Adolf Hoffmeister (do 31. čísla 1. ročníku), Antonín Jaroslav Liehm (od 28. čísla 3. ročníku), František Němec (do 20. čísla 2. ročníku), Míla Paša (do 44. čísla 1. ročníku), Jiří Pober (od 9. čísla 1. ročníku), Jaroslav Pokorný (8. číslo 1. ročníku), Jaroslava Reitmannová, Josef Schrich (od 9. čísla 1. ročníku; od 45. čísla 2. ročníku uváděn jako Šrych), Emanuel Uggè (do 27. čísla 3. ročníku), Jiří Voskovec (od 15. do 17. čísla 1. ročníku). Odpovědnými redaktory byli Jiří Pober (do 7. čísla 1. ročníku), Antonín Jaroslav Liehm (od 8. čísla 1. ročníku do 27. čísla 3. ročníku), Emanuel Uggè (od 28. čísla 3. ročníku do 27. čísla 4. ročníku). Od 28. čísla 4. ročníku bylo uvedeno, že časopis řídí Emil František Burian (šéfredaktor, odpovědný zástupce listu), Stanislav Budín a Antonín Jaroslav Liehm. Výtvarnou část řídil Miloslav Chlupáč (v tiráži uváděn od 9. čísla 2. ročníku do 57. čísla 3. ročníku).

Kulturní politika sestávala převážně z politických a kulturněpolitických článků (kromě mnoha drobných, často nepodepsaných zpráv zde byly otiskovány rozsáhlejší texty týkající se domácí i zahraniční scény), v čele stál vždy úvodník Emila Františka Buriana, který se často

ostře a ironicky vyjadřoval k soudobým kulturním i politickým otázkám a reagoval na články z jiných periodik. Společně s postupným rozšiřováním počtu stran se začaly objevovat i recenze uměleckých děl, kulturní aktuality či úvahy – na jedné straně byl věnován prostor literatuře (té byla později vyčleněna jednostránková rubrika „Knihy a jejich svět“), hudbě, divadlu, filmu a nepravidelně i rozhlasu, tanci a jiným druhům umění. Od 2. ročníku byla v některých číslech vymezena jedna strana (recenze a ukázka) pro nebeletristickou knihu (nejčastěji T. G. Masaryk, Edvard Beneš). Mezi pravidelné rubriky patřily „A co říkáte tomuhle?“, v níž byly přetiskovány názory z jiných periodik (ve 3. ročníku k ní přibyla rubrika „Hlasy tisku“), „Zápisník KP“, obsahující drobné, většinou polemické příspěvky, „Jací jsme“ (dopisy čtenářů) a „Horlení týdne“ (fejtony). Závěrečné strany vyplňovaly informace o nových knihách a kulturních událostech (kino, divadlo, výstavy, koncerty, rozhlas apod.). Součástí časopisu byl výtvarný doprovod v podobě politických karikatur, kresleného humoru (hojně přebíraného ze zahraničního tisku), v menší míře reprodukce výtvarných děl a fotografií.

Autoři *Kulturní politiky* se vyjadřovali k dobovým polemikám, přičemž jejich příklon k politické linii Komunistické strany Československa byl zřejmý. Prosazovali sblížení umění s „lidem“ a v rámci této ideje se zajímali o kulturu na venkově či v pohraničí, dále požadovali po umělcích, aby se zapojovali do politického dění. Jako velmi palčivý problém pocíťovali nekvalitní literaturou přeplněný knižní trh a zabývali se možnostmi jeho regulace. Rovněž zde byly reflektovány pocíťovaná divadelní krize, koncept národního umělectví (příspěvateli *Kulturní politiky* kladně přijímaný), školství a otázky spjaté s výchovou mládeže, dvouletka či cenzura a svoboda tisku. V reakci na 3. číslo *Listů* [→ 52] věnované existencialismu zde proběhla kritika tohoto myšlenkového směru. *Kulturní politika* prosazovala ideu slovanské vzájemnosti, hojně se proto zabývala politickou i kulturní situací v těchto zemích, a zabývala se i postavením naší kultury v zahraničí (včetně západních států). *Kulturní politika* patřila názorově mezi krajně levicová periodika, na rozdíl např. od *Tvorby* [→ 63] byla ovšem „umírněnější“ v polemikách a otevřenější vůči opačným stanoviskům, otiskovala i rozdílné názory z jiných zdrojů a pouštěla se do polemik s Václavem Černým, Janem Strakošem či Ferdinandem Peroutkou (postupem času se výpady proti Peroutkovi stávaly útočnějšími a osobnějšími, otevřené útoky byly od počátku směřovány na „kolaboranty“ Vlastu Buriana, Jana Zahradníčka aj.). Prosazovala potřebu tvořivé, konstruktivní kritiky (na přelomu let 1947–1948 zde proběhla otevřená diskuse o socialistickém realismu), nesoustředila se

výhradně na Sovětský svaz, ale reflektovala i západní kulturu a proklamovala snahu zachovat přátelství s USA a ostatními západními velmocemi. V průběhu 3. ročníku se však tento postoj postupně proměňoval, týdeník začal vnímat stahující se „železnou oponu“ a „vinu“ za rozdělení Evropy sváděl na západní mocnosti, proti nimž po únoru 1948 uveřejňoval již i velmi ostré útoky. Závěrečný ročník zůstal nedokončen (podobně byl zastaven i měsíčník *Nový život*), a Svazu československých spisovatelů tak zůstal pouze deník *Lidové noviny*, podle redakčního prohlášení proto, aby se nerozměňovaly síly při „budování kultury pracujícího lidu lidově demokratického Československa“.

Východ či západ?, in *Kulturní politika* 1, 1945–1946, č. 1, s. 1 [nepodepsáno].

Běhounek, Václav: Dialog s dobou, in *Kulturní politika* 1, 1945–1946, č. 3, s. 4.

Běhounek, Václav: Literatura budoucnosti, in *Kulturní politika* 1, 1945–1946, č. 15, s. 6.

Schrich, Josef: Pokud jsme byli..., in *Kulturní politika* 1, 1945–1946, č. 16, s. 1.

Reiner, Karel: Organizace v umění, in *Kulturní politika* 1, 1945–1946, č. 29, s. 7.

Eisner, Pavel: Spisovatel – člověk politický, in *Kulturní politika* 1, 1945–1946, č. 34, s. 3.

Weil, Jiří: Bludné cesty „evropského ducha“, in *Kulturní politika* 2, 1946–1947, č. 1, s. 1 a 4.

Eisner, Pavel: Známe Slovanstvo?, in *Kulturní politika* 2, 1946–1947, č. 7, s. 4.

Dolanský, Julius: Svatá pravda, in *Kulturní politika* 2, 1946–1947, č. 9, s. 4, č. 10, s. 8.

Štěpánek, Josef: Česká kocovina, in *Kulturní politika* 2, 1946–1947, č. 12, s. 10.

Eisner, Pavel: Pro lid bez lidu, in *Kulturní politika* 2, 1946–1947, č. 26, s. 1.

Běhounek, Václav: Co dělat v kultuře?, in *Kulturní politika* 2, 1946–1947, č. 28, s. 4.

Běhounek, Václav: Kulturní proudění, in *Kulturní politika* 2, 1946–1947, č. 37, s. 4.

Lacina, Václav: Spisovatel a služebnost, in *Kulturní politika* 3, 1947–1948, č. 4, s. 3.

Šefrna, Miloslav: Umělci národní, in *Kulturní politika* 3, 1947–1948, č. 12, s. 2.

Běhounek, Václav: Mezi starým a novým, in *Kulturní politika* 3, 1947–1948, č. 17, s. 1 a 6.

KVART

Kvart navázal číslováním ročníků, personálně (Vít Obrtel) i koncepčně na stejnojmenný sborník, který vycházel nepravidelně v letech 1930–1937 (celkem tři ročníky). Stejný název nesla později i samizdatová edice, vycházející v letech 1975–1984, kterou se sborníkem spojovala osobnost Jana Vladislava.

Sborník poezie a vědy *Kvart* vycházel nepravidelně ve formátu 24 × 18,5 cm u B. Stýbla (4. ročník), posléze v Nakladatelství vědeckých, technických a poučných knih: ing. Mikuta (5. ročník) a ve Státní tiskárně v Praze (6. číslo 5. ročníku). 4. ročník (1945–1946) měl 6 čísel (1. čítalo 104 stran, 2. mělo 80, dvojčíslo 3–4 rovněž 80, 5. čítalo 48 a 6. opět 80 stran). 5. ročník (1946–1949) měl 6 čísel o 64 stranách. Časopis řídil Vít Obrtel s redakčním kruhem: Jan Grossman (5. ročník), František Halas, Vladimír Holan, Karel Honzík, František Hrubín, Ivan Jelínek (do 3. čísla 5. ročníku), Jiří Kolář, Jiří Kotalík, Ludvík Kundera (5. ročník), Václav Navrátil, Jaroslav Šíma, Karel Teige (od 4. čísla 5. ročníku). Odpovědným redaktorem 4. ročníku byl Jaroslav Brož, 5. Vít Obrtel.

Kvart publikoval původní i přeloženou beletrii, z básníků zde byli zastoupeni Ladislav Fikar, Ivo Fleischmann, František Halas, Vladimír Holan, Josef Hora, Jindřich Hořejší, František Hrubín, Ivan Jelínek, Josef Kainar, Jiří Kolář, Oldřich Mikulášek, Stanislav Kostka Neumann, Vítězslav Nezval, Jaroslav Seifert či Ivan Slavík, z prozaiků Jindřich Heisler, Ludvík Kundera, Zdeněk Lorenc, Vít Obrtel, Jiří Weil aj. První poválečné číslo přineslo ukázky z české poezie let 1939–1945. Oproti ostatním dobovým periodikům v *Kvartu* převažovala překladová beletrie nad původní, často byla řazena do ucelených bloků („Z nové poezie SSSR“, „Z nové jugoslávské/polské/slovenské poezie“ či exkluzivní „Z eskymácké poezie“). Z ruštiny překládali Ladislav Fikar, František Listopad, Sergej Machonin, z polštiny Jan Pilař, z němčiny Ludvík Kundera, z angličtiny Jiřina Hauková, Ivan Jelínek, z francouzštiny Adolf Kroupa (který přeložil i blok „Z eskymácké poezie“), Ivan Slavík nebo Jan Vladislav. Časopis dále obsahoval literárněvědné, výtvarné, teoretizující, filosofické i politologické studie a články, a to nejen domácí (Bohuslav Brouk, Václav Černý, Petr Den / Ladislav Radimský, Vratislav Effenberger, Jan Grossman, Jindřich Chalupecký, Otakar Mrkvička, Jan Mukařovský, Václav Navrátil, Karel Teige, Jaroslav Závada aj.), ale hojně i zahraniční provenience (mimo jiné Michail Bakunin, André Breton, Jean Cassou, T. S. Eliot, Ilja Erenburg, Paul Éluard, Léon-Paul Fargue, Roman Jakobson, Edwin Muir, Herbert Read,

Jean-Paul Sartre, Stephen Spender, Ivan Vinogradov, Jean Wahl). Součástí sborníku byly přílohy obsahující reprodukce výtvarných děl, fotografií a architektonických návrhů (Emil Filla, František Gross, František Hudeček, Josef Istler, Jiří Jelínek, Bohumil Kubišta, Kamil Lhoták, Václav Špála, Jindřich Štyrský, Toyen či Václav Zykmond). 5. číslo 4. ročníku sestávalo výhradně z příspěvků anglofonních autorů a výtvarníků, 4. číslo 5. ročníku bylo věnováno revolučnímu roku 1848 a obsahovalo pouze texty pocházející z tohoto období nebo pojednávající o něm.

V úvodním prohlášení redakce avizovala, že *Kvart* byl a zůstane „jevištěm dobrého díla, záštitou myšlenky a pokroku v umění a tím i v životě“. Soustředila se tedy na prezentaci modernistických uměleckých směrů, ať už ukázkami tvorby, teoretizujícími články (v reakci na dobové negativní smýšlení o existencialismu, avantgardě a dalších směrech ve svých člancích Jan Grossman, Otakar Mrkvička a především Karel Teige obhajovali modernistické umění a právo umělců svobodně tvořit a experimentovat) či studiemi o vybraných osobnostech. *Kvart* vynikal ve své době nad jiná periodika především tím, že přinášel mnoho kvalitních beletristických i odborných textů od zahraničních autorů.

Karel Teige se v příspěvku *K aktuálním otázkám kulturního života* vyjádřil k diskusím o vztahu umění a „lidu“ (přičemž tento značně vágní termín jako jeden z mála ve své době definoval, a sice jako všechny obyvatele státu vyjma horních deseti tisíc, které označil za „velkokapitalistické magnáty“), z pozic marxismu a dialektického materialismu spatřoval v umění nadstavbu, které lze docílit po splnění všech hmotných nutností, nicméně odmítal jakékoli zjednodušování, umění vnímal jako záležitost odborníků, avšak otevřenou pro všechny, takže se kdokoli z „lidu“ mohl vzdělat, a stát se tak „esteticky gramotným“.

Mrkvička, Otakar: O současném umění, in *Kvart* 4, 1945–1946, č. 1, s. 25–29.

Teige, Karel: Entartete Kunst, in *Kvart* 4, 1945–1946, č. 1, s. 42–59.

Grossman, Jan: Zproblematizovaná literatura, in *Kvart* 4, 1945–1946, č. 6, s. 324–329.

Teige, Karel: K aktuálním otázkám kulturního života, in *Kvart* 5, 1946–1949, č. 1, s. 5–15.

Mrkvička, Otakar: Situace současného českého umění, in *Kvart* 5, 1946–1949, č. 2, s. 65–72.

KYTICE

Kytice (s podtitulem Měsíčník pro literaturu a umění) vycházela ve formátu 26,5 × 20,5 cm o 48 stranách v nakladatelství Práce. 1. ročník (1946) měl 12 čísel (závěrečné bylo označeno jako dvojčíslo, byť čítalo stejně stran jako všechna předchozí), 2. ročník (1947) 12 čísel (závěrečné dvojčíslo čítalo 88 stran) a 3. ročník (1948) 11 čísel (s dvojčíslem 3–4, číslo 7 čítalo 24 stran a závěrečná dvě dvojčísla měla 48 stran). Časopis redigoval Jaroslav Seifert, odpovědným redaktorem a redakčním tajemníkem byl Karel Cvejn. Obálku a grafickou úpravu vytvářel František Muzika.

Kytice se svým názvem přihlásila k odkazu Karla Jaromíra Erbena, jehož osobnost a dílo se staly tématem několika literárněhistorických studií (Antonín Grund, Oldřich Králík, Karel Polák aj.). Největší prostor byl věnován původní české beletrii, přičemž škála zastoupených autorů byla široká a pestrá (z básníků Kamil Bednář, Ivan Blatný, Ivan Diviš, František Halas, Josef Hiršal, Josef Hora, František Hrubín, Josef Kainar, František Listopad, Josef Palivec, Eduard Petiška, Jaroslav Seifert, Karel Toman či Vilém Závada, z prozaiků Jan Drda, Egon Hostovský, Jaromír John, Josef Kopta, Jan Marek, Václav Řezáč, Helena Šmahelová či Jiří Weil a z výtvarníků Mikoláš Aleš, Josef Čapek, Emil Filla, Adolf Hoffmeister, Josef Lada, Václav Špála, Jan Štursa, František Tichý či Jan Zrzavý), v jednom čísle se např. vedle sebe ocitly příspěvky autorů seskupených kolem *Rudého práva* a mladých katolíků. Snaha dát prostor různým názorům či uskupením byla patrná i v otištěných literárněhistorických a filosofických studiích a esejích (Václav Běhounek, Václav Černý, Jan Drda, Pavel Eisner, František Götz, Antonín Grund, Jiří Hájek, Jaromír Hořec, Vojtěch Jiráč, Jan Patočka, Karel Polák či Frank Tetauer), z nichž některé věnovaly pozornost význačným osobnostem české kulturní historie (Oldřich Králík o Otokaru Březinovi či Jaroslav Závada o Karlu Hynku Máchovi). Rubrika „Poznámky“ obsahovala recenze a kritiky literárních děl, filmů, divadelních představení, výtvarných výstav, ale i nekrology, polemiky či drobné portréty umělců. Obsáhlejší kritiky, recenze a úvahy publikovali Antonín Matěj Píša (poezie), František Götz (proza) a Antonín Martin Brousil (drama a film).

Většina čísel nebyla tematicky vyhraněna, výjimky tvořila ta věnovaná jiným slovanským literaturám (postupně jugoslávské, ruské, polské a bulharské) a význačným osobnostem české literatury (Josefu Horovi, Petru Bezručovi a Otokaru Fischerovi). Dvojčíslo věnované posledně jmenovanému bylo označeno jako sborník Otokara Fischera a obsahovalo

i bibliografii autorova díla. Neuskutečně zůstalo číslo věnované francouzské literatuře, stejně jako projekt edice *Kytice*, která měla vycházet od podzimu 1948.

Proklamovanou snahou časopisu bylo nalézt čtenáře „v nejširších vrstvách lidu“, pozorně sledovat kulturní dění a hodnotit události z různých oblastí české kultury. Otázka vztahu „lidu“ a umění (a s ní související problematika uměleckých „úkolů“) byla v *Kytici* často reflektována, autoři vstupující do této polemiky (Karel Cvejn, Jan Drda, Jiří Krejčí) se de facto shodli na potřebě sblížení těchto dvou entit, nicméně ne za cenu primitivizace kultury, nýbrž naopak (za aktivního přispění obou) cestou zkvalitnění kulturní úrovně a vzdělávání „lidu“. Kromě této myšlenky dominovala v časopisu idea sblížení slovanských národů, prezentovaná čísly věnovanými slovanským národům a četnými studiemi (Oton Berkopec či Václav Čejchan).

Běhounek, Václav: Světlo z Východu, in *Kytice* 1, 1946, č. 1, s. 12–17.

Čejchan, Václav: Slovanská orientace a věda o Slovanech, in *Kytice* 1, 1946, č. 2, s. 85–87.

Krejčí, Jiří: Výtvarné umění a pracující lid, in *Kytice* 1, 1946, č. 7, s. 319–322.

Drda, Jan: Cesta literatury k lidu, in *Kytice* 1, 1946, č. 9, s. 385–390.

Cvejn, Karel: Kultura národu, in *Kytice* 3, 1948, č. 5, s. 193–195.

LIDOVÁ KULTURA

Lidová kultura navázala na stejnojmenný levicově orientovaný časopis, který vycházel v letech 1936–1938 pod vedením Pavla Prokopa a Stanislava Kostky Neumanna. Poválečný týdeník dobrovolně ukončil činnost v dubnu 1948, rok nato ji obnovil jako propagační a osvětový měsíčník Díla určený venkovu a JZD, ovšem přestal vycházet již v roce 1950.

Lidová kultura, s podtituly List pro kulturu pracujícího lidu (do 16. čísla 1. ročníku), Kulturní týdeník pracujícího lidu (od 17. do 25. čísla 1. ročníku, v tiráži až do 5. čísla 2. ročníku), List pracujícího lidu (od 1. do 35. čísla 2. ročníku), Kulturní týdeník pracujících (od 36. čísla 2. ročníku do 20. čísla 3. ročníku, v tiráži až do konce 4. ročníku), List pro umění, vědu a sociální otázky pracujících (od 21. čísla 3. ročníku), vycházela jako týdeník ve formátu 46 × 32,5 cm (vyjma čísel 2–13 v 1. ročníku, která měla formát A3) zprvu ve vydavatelství Práce, od 36. čísla 2. ročníku časopis vydávala Ústřední kulturní komise ÚRO (1.–5. číslo 3. ročníku ve spolupráci s Masarykovým lidovými výchovným ústavem, 1.–10. číslo 3. ročníku ve spolupráci s Jednotným svazem zemědělců, 16.–19. číslo 3. ročníku ve spolupráci s ministerstvy sociální péče a informací, 16.–52. číslo 3. ročníku ve spolupráci s Uměním lidu a družstvem Dílo) v nakladatelském družstvu Dílo. 1. ročník (1945) měl 25 čísel o 4 stranách (číslo 24 čítalo 8 stran), 2. ročník (1946) 46 čísel o 8 stranách (číslo 16, věnované sjezdu ROH, mělo 16 stran, čísla 42–44 čítala 10 stran a závěrečné dvojčíslo 14 stran), 3. ročník (1947) měl 52 čísel o 8 stranách (čísla 1–8, 14–29, 36, 38–42, 46 a závěrečné dvojčíslo měly 12 stran), 4. ročník (1948) měl 16 čísel o 8 stranách (čísla 1 a 7 čítala 10 stran). Týdeník řídili zpočátku František Jungmann, Jaromír Lang a Jaroslav Pokorný, kterého od 24. čísla 1. ročníku nahradil Richard Blažek, jenž ve funkci působil do 13. čísla 2. ročníku. Odpovědnými redaktory byli zprvu Jaroslav Pokorný (první dvě čísla 1. ročníku), Jaroslav Těhle (od 3. čísla 1. ročníku do 15. čísla 2. ročníku, přičemž od 24. čísla 1. ročníku do 1. čísla 2. ročníku nebyl v tiráži uváděn), Rudolf Patera (od 16. do 29. čísla 2. ročníku), Bedřich Bösser (od 30. do 35. čísla 2. ročníku). V říjnu 1946 došlo k rozsáhlým změnám a počínaje 36. číslem 2. ročníku za časopis odpovídal a řídil ho s blíže nspecifikovanou redakční radou Jiří Kolář, od 13. čísla 3. ročníku Vítězslav Kocourek (do 20. čísla 3. ročníku uváděn v tiráži jako Vít Kocourek).

Historii *Lidové kultury* lze rozdělit do třech fází podle vedoucích osobností. V prvním období (do října 1946) obsahoval týdeník převážně kulturněpolitické články, zprávy a referáty

o kulturně výchovné činnosti odborů i aktuality různého druhu. Kulturními novinkami se zabývaly rubriky „Kulturní záznamy“ (později pod názvem „Kulturní události týdne“) a „Přehled kulturních událostí“. Cílem levicově orientovaného týdeníku bylo v té době sblížení umění a „lidu“, což je patrné nejen z názvu časopisu, ale i z mnoha uveřejněných příspěvků. V souvislosti s tím *Lidová kultura* kladla různé požadavky a úkoly na umělce, kteří měli „vstoupit do služeb pracujícího lidu“, a usilovala o centralizaci kulturních organizací. Podobně jako jiná krajně levicová periodika (především *Tvorba* [→ 63] a *Kulturní politika* [→ 38]) útočila často nevybíravým způsobem na týdeník *Obzory* [→ 59] nebo na osobnosti Bohdana Chudoby či Václava Černého. S rozšířením prostoru ze 4 na 8 stran začal týdeník publikovat rozsáhlejší portréty a studie o význačných osobnostech české (Jan Neruda či Svatopluk Čech) a sovětské historie (Vladimír Iljič Lenin, Taras Ševčenko aj.).

Vzhledem k zaměření časopisu působí překvapivě změny proběhnuvší v říjnu 1946, kdy se do čela dostal Jiří Kolář a došlo k výrazné proměně charakteru týdeníku. Větší prostor byl věnován kultuře, o které bylo navíc referováno s menší ideologickou zatížeností. Úvahami, esejemi a studiemi o umění či filosofii zde přispívali Jarmila Glazarová, Jan Grossman, Jindřich Chalupecký, Miloslav Novotný, Jan Vladislav nebo Jiří Weil, přičemž mezi tématy jejich příspěvků patřily mimo jiné existencialismus, nejmladší česká poezie nebo osobnosti Paula Éluarda, Franze Kafky, Ladislava Klímy či F. X. Šaldy. V tomto období byla *Lidová kultura* „otevřenější“, vedla diskusi se čtenáři, otiskovala názory z jiných periodik a organizovala anketu se spisovateli (i nelevicovými) o povinnostech umělců k národu a národa k umělcům.

Počínaje 13. číslem 3. ročníku Jiřího Koláře vystřídal Vítězslav Kocourek a *Lidová kultura* se ideologicky navrátila k prvnímu období, nicméně oproti němu si ponechala prostor pro přetiskování cizích textů a uveřejňovala nejen texty ze Sovětského svazu, Polska a dalších slovanských zemí, ale i ze Spojených států. V tomto období prosazovali přispěvatelé (zejména Jiří Hájek) socialistický realismus, často reflektovanou otázkou se stala regulace zaplaveného knižního trhu (Jiří Pilař). V dubnu 1948 redakce dobrovolně ukončila činnost časopisu, aby přispěla „k soustředění všech kulturních sil a prostředků, jak je to dáno požadavkem co nejehospodárnějšího jejich využití“.

Soldan, Fedor: Plánování v české literatuře, in *Lidová kultura* 1, 1945, č. 3, s. 2.

Volek, Josef: Umění pro lid, in *Lidová kultura* 1, 1945, č. 4, s. 2.

Vaněček, Arnošt: Potřeba nového slohu, in *Lidová kultura* 1, 1945, č. 14, s. 2.

Vaněček, Arnošt: Oči jsou upřeny na Ameriku, in *Lidová kultura* 1, 1945, č. 18, s. 1.

Pelikánová, Ludmila: Ženy a diskuse Západ-Východ, in *Lidová kultura* 2, 1946, č. 11, s. 1.

Doležal, František: Umění lidové a „pro lid“, in *Lidová kultura* 2, 1946, č. 16, s. 7.

Ječný, Milo: Ve znamení dvou světů, in *Lidová kultura* 2, 1946, č. 19, s. 2.

Chalupecký, Jindřich: O naši kulturní politiku, in *Lidová kultura* 3, 1947, č. 10, s. 1 a 4.

Chalupecký, Jindřich: Kultura a politické strany, in *Lidová kultura* 3, 1947, č. 11, s. 1 a 2.

LIST SDRUŽENÍ MORAVSKÝCH SPISOVATELŮ

List Sdružení moravských spisovatelů vydávala ve formátu A5 stejnojmenná brněnská organizace umělců (která se názorově vymezila vůči existujícímu Kolu moravských spisovatelů, nicméně v roce 1948 obě uskupení přestala existovat a vznikla jednotná Skupina moravskoslezských spisovatelů jako pobočka Syndikátu českých spisovatelů). List byl proponován jako měsíčník, ale s výjimkou prvních dvou čísel 1. ročníku vycházel vždy ve dvojčíslech jedenkrát za dva měsíce. 1. ročník (1946) měl 10 čísel o 32 stranách a redigoval ho Robert Konečný s redakčním kruhem: Ivan Blatný, Čestmír Jeřábek, Ludvík Kundera a Jan Marius Tomeš. 2. ročník (1947–1948) měl 5 dvojčísel o 56 stranách (úvodní dvojčíslo čítalo 64 stran, závěrečné 48) a redigoval ho Josef Hrabák, který měl na starosti i literární teorii, s redakčním kruhem ve složení Josef Kainar (krásná literatura), Oldřich Audy, Vladimír Pazourek, František Tenčík (literatura pro mládež) a Oldřich Bárta (glosář, výtvarné umění), jenž byl zároveň i redakčním tajemníkem a odpovědným zástupcem listu. Obálku a grafickou úpravu vytvářel Zdeněk Rossmann.

Časopis otiskoval původní i překladovou beletrii, poezii zde publikovali Ivan Blatný, Josef Kainar, Ludvík Kundera, Oldřich Mikulášek, Zuzana Spáčilová či Jiří Šotola, prózu Oldřich Audy nebo Jaromír John. Jedním z proklamovaných cílů listu bylo zprostředkovávat čtenářům moderní světovou literaturu, proto zde byly uveřejňovány rozsáhlejší bloky veršů i studie a stati z francouzštiny, angličtiny, ruštiny, polštiny a dalších slovanských jazyků (na překladech se podíleli Otto František Babler, Jiřina Hauková či Vilém Závada). Podstatnou část listu zabíraly literárněkritické stati a recenze knih (kromě členů redakce hojně přispívali Rudolf Havel či Jan Machoň), dále pak literárněhistorické studie (Josef Hrabák, Oldřich Králík, František Svěrák či Pavel Trost). Jedním z častých témat recenzí i úvah byla literatura pro děti a mládež. 2. ročník obsahoval oproti 1. kresby (František Doubrava, Jaroslav Dvořáček, Vincenc Makovský či Bedřich Petrovan) a „Glosář“, samostatně paginovanou přílohu převážně informativního rázu (knižní novinky, kulturní události, výstavy, jubilea, nekrology, soutěže atd.) o 16 stranách.

Do dobových polemik *List Sdružení moravských spisovatelů* výrazněji nezasahoval, výjimkou byly dva příspěvky k diskusi o umělecké svobodě a angažovanosti (Robert Konečný: *Svoboda umění a jeho služebnost*, Josef Hrabák: *O cenzuře a poručníkování v umění*; ve 2. ročníku v dvojčísle 3–4). Ludvík Kundera (*Experimentální umění*; ve

2. ročníku v dvojčísle 7–8) se velmi opatrně (logicky vzhledem k poúnorové době) pokoušel hájit moderní umění (tj. takové, které bylo v té době s oblibou označováno za „nesrozumitelné“ a odmítáno) a svobodné experimentování v umělecké tvorbě.

Konečný, Robert: Svoboda umění a jeho služebnost, in *List Sdružení moravských spisovatelů* 2, 1947–1948, č. 3–4, s. 89–94.

Hrabák, Josef: O cenzuře a poručníkování v umění, in *List Sdružení moravských spisovatelů* 2, 1947–1948, č. 3–4, s. 94–97.

Kundera, Ludvík: Experimentální umění, in *List Sdružení moravských spisovatelů* 2, 1947–1948, č. 5–6, s. 198–201.

LISTY

Listy, s podtituly Čtvrtletník pro umění a filosofii (1. ročník) a Měsíčník pro umění a filosofii (2. a 3. ročník), vycházely nejprve ve formátu 24,5 × 17 cm o 160 stranách (1. ročník), posléze ve formátu 21 × 14,8 cm o 68 stranách (2. ročník) v nakladatelství Melantrich, 3. ročník vyšel ve formátu A5 o 48 stranách nákladem Václava Petra. 1. ročník (1946–1947) měl 4 čísla, 2. ročník (1948) 2 čísla (leden, únor) a jediné číslo 3. ročníku vyšlo v říjnu 1948. Časopis řídil Jindřich Chaloupecký, od 2. ročníku ve spolupráci s Janem Grossmanem a s blíže nespecifikovanou redakční radou. Ve 2. a 3. ročníku se *Listy* staly orgánem literárního odboru Umělecké besedy.

Páteř časopisu vytvořily programové kritické stati Jindřicha Chaloupeckého a Jana Grossmana. Beletristickými texty zde byli zastoupeni členové Skupiny 42 (jejímž programovým mluvčím byl právě Chaloupecký) Ivan Blatný, Jan Hanč, Jiřina Hauková, Jiří Kolář, ale i jiní autoři (Vladimír Holan, Egon Hostovský, Jiří Mucha, Jan Opolský, Milada Součková, Jiří Weil či Richard Weiner). Kromě původní tvorby vycházely v *Listech* i překlady významných zahraničních autorů (André Breton, T. S. Eliot, James Joyce, Franz Kafka, Henry Miller, William Saroyan, Jean-Paul Sartre aj.). Prolínáním textů domácích s překládanými poukazovala redakce *Listů* na možné spojitosti mezi kulturou českou a světovou (nejvíce pak ve 2. čísle 1. ročníku, které našlo souvislosti mezi Skupinou 42, anglicky píšícími autory a francouzským surrealismem). Kromě beletrie publikovaly *Listy* texty politického a kulturního rázu (psali je redaktoři Chaloupecký s Grossmanem a dále například Karel Bodlák či Jan Vladislav). Rozebírána zde byla nejčastěji poezie, dále však i próza, výtvarné umění (zastoupené i reprodukcemi obrazů, kreseb nebo fotografií: František Hudeček, František Janoušek, Jiří Sever, Václav Špála, Jindřich Štyrský aj.), hudba, film, divadlo či architektura. Zároveň na stránkách *Listů* probíhala řada polemik, jejichž četnost se stupňovala ve 2. a 3. ročníku. Jednotlivá čísla 1. ročníku byla tematicky ucelena (v 1. čísle se většina příspěvků zabývala poválečnou situací kultury a umění, 2. chtělo poukázat na snahy, objevující se v soudobé literatuře, rehabilitovat všední život současného člověka, a to na příkladech autorů francouzských, severoamerických i českých, 3. číslo se věnovalo existencialismu a 4. mělo v centru zájmu postavenu anglickou literární esej). Pravidelná rubrika „Kronika“ (v 1. ročníku) přinášela především kritické nebo publicistické texty věnující se dobové umělecké produkci. Ve 2. a 3. ročníku se objevily rubriky „Díla a dny“,

obsahující různé studie a stati, a „Poznámky“, sestávající z krátkých článků informativního rázu a z upozornění na vybrané články z jiných periodik.

Listy vynikaly z kontextu poválečných kulturně-uměleckých revuí relativně pevnou strukturou časopisu a tematickou vyhraněností jednotlivých čísel prvního ročníku. Svým názvem i charakterem článků se časopisu podařilo propojit umění (ať už se jednalo o texty či jejich kritiky) s filosofií (nejmarkantněji ve třetím čísle věnovaném existencialismu). *Listy* prosazovaly ideu co nejširší umělecké svobody, proto se snažily dát prostor i odlišně laděným hlasům. Prostřednictvím jich chtěla redakce poukázat na složitost situace, na její mnohovýznamovost a nemožnost zjednodušování, a postupně se dobrat „pravého“ poznání skutečnosti a pravdy, jejíž nalezení bylo podle ní úkolem umělce. S tím souvisí i další požadavky – kritiky a nezaujatého zájmu o dobovou problematiku v celé její šíři a udržování neustálé nedůvěry v jakékoli „pravdy“. *Listy* zaujímaly stanovisko i k dalším tehdy ožehavým tématům, odsuzovaly například zasahování státního aparátu do oblasti umění a požadovaly naprostou volnost pro umělce. Vzhledem k těmto požadavkům se *Listy* dostávaly do střetů s marxisty a jejich propagandistickými úkoly umění. S levicovými periodiky je na druhou stranu spojovala proklamovaná idea socializace společnosti (což nebylo v poválečné době ničím neobvyklým) a příkré odsouzení katolických autorů publikujících v druhorepublikovém časopisu *Obnova* (Jan Čep, Jaroslav Durych, Jan Zahradníček aj.).

Chalupecký, Jindřich: Konec moderní doby, in *Listy* 1, 1946–1947, č. 1, s. 7–23.

Grossman, Jan: Válečná generace, in *Listy* 1, 1946–1947, č. 1, s. 125–131.

Chalupecký, Jindřich: Básník, charakter, politika, in *Listy* 1, 1946–1947, č. 2, s. 298–302.

Chalupecký, Jindřich: Kultura a politika, in *Listy* 1, 1946–1947, č. 3, s. 468–473.

Chalupecký, Jindřich: Popularizovaná filosofie, in *Listy* 2, 1948, č. 1, s. 37–40.

Chalupecký, Jindřich: Současná filosofie a její čeští kritikové, in *Listy* 2, 1948, č. 2, s. 69–87.

Vladislav, Jan: Poezie a politika, in *Listy* 2, 1948, č. 2, s. 99–100 a 103–105.

Chalupecký, Jindřich: Nové úkoly, in *Listy* 3, 1948, č. 1, s. 16–26.

LITERÁRNÍ NOVINY

Literární noviny byly nakladatelským a klubovým časopisem, který vydávaly postupně Tiskařská, nakladatelská a vydavatelská akciová společnost Pokrok (1927–1930), Sfinx (1930–1936) a Evropský literární klub (1936–1941), který po válce činnost časopisu obnovil. V roce 1949 převzal vydávání Československý spisovatel, ale po dvou letech periodikum přestalo vycházet. Název posléze převzal nově vzniklý týdeník, který řídil v letech 1952–1967 Svaz československých spisovatelů a v letech 1967–1968 ministerstvo kultury a informací.

Literární noviny (s podtitulem Měsíčník pro literaturu a kulturní reportáž) vydával ve formátu 26 × 19,5 cm Evropský literární klub. Ročníky 15 (1946), 16 (1947) a 17 (1948) sestávaly vždy z pěti dvojčísel o 32 stranách (dvojčíslo 5–6 v 15. ročníku mělo 38 stran, dvojčíslo 7–8 v 17. ročníku 24 stran a dvojčíslo 9–10 v 17. ročníku 22 stran). Časopis řídili Miloslav Novotný a Jiří Weil, který byl zároveň i odpovědným redaktorem. Redakčním tajemníkem 17. ročníku byl Václav Stejskal.

Ačkoli šlo formálně o nakladatelský časopis (tuto skutečnost fakticky připomínala jen „Stránka ELKu“, obsahující zprávy pro členy klubu), řadily se *Literární noviny* obsahem a zaměřením spíše mezi umělecké a kulturní revue. Původní verše zde publikovali Jaroslav Bednář, Viktor Fischl, Josef Hora, František Hrubín, Jiří Kolář, Ludvík Kundera, František Listopad či Zdeněk Lorenc, prózu Jaromír John, Josef Kopta, Jiří Mucha, Arnošt Vaněček, Jiří Weil aj. Otiskována zde byla i překladová beletrie, nejčastěji francouzská (Guillaume Apollinaire, Louis Aragon, Paul Éluard, Henri Michaux, Antoine de Saint-Exupéry), ruská (Alexander Blok, Anton Pavlovič Čechov, Sergej Jesenin, Boris Pasternak) a anglická (T. S. Eliot, Graham Greene, Stephen Spender), verše byly někdy řazeny do ucelených bloků („Z francouzské a anglické válečné poezie“, „Z nové francouzské poezie“, „Z francouzské poezie“). V čele většiny čísel stály úvodníky, které se zabývaly aktuálními dobovými problémy (sjezd spisovatelů, financování kultury, situace československé kultury atd.) a některé z nich měly charakter esejí či kritik (Miloslav Novotný, Jiří Weil). Úvodník do dvojčísla 3–4 v 16. ročníku napsal speciálně pro *Literární noviny* Jean-Paul Sartre. Literárněhistorickými studiemi přispívali Jan Blahoslav Čapek, František Hampl, Karel Krejčí aj., jejich tématem často byly významné osobnosti české literatury (Jakub Arbes, Svatopluk Čech, F. X. Šalda, Fráňa Šrámek). Ve své době unikátním počinem bylo uveřejňování studií, které psali zahraniční autoři o svých literaturách (norské, nizozemské, belgické, švédské,

bulharské, jugoslávské, americké, sovětské). Součástí časopisu byly rovněž reportáže, vzpomínkové články, kterými přispívali Emanuel Lešehrad a Karel Sezima, a recenze nových knih. Pravidelnou rubrikou byla „Kniha měsíce“ (později rozšířená na „Dvě knihy za dva měsíce“), do níž nejčastěji přispíval Miloslav Novotný. Časopis se věnoval i jiným druhům umění, otiskovány zde byly i příspěvky o filmu, divadle či výtvarném umění, nedílnou součástí byl i bohatý výtvarný doprovod (fotografie, kresby, reprodukce výtvarných děl). Dvojčíslo 5–6 v 17. ročníku bylo věnováno revolučnímu roku 1848.

Do dobových polemik se svými úvodníky zapojili levicově orientovaní autoři, kteří v duchu myšlenek socialismu prosazovali znárodnování podniků (Antonín Burka) a kladli na umělce požadavky, aby se sblížili s „lidem“, tvořili pro něj a pomohli mu najít cestu k literatuře (Zdeněk Lorenc). Po únoru 1948 *Literární noviny* přešly do národní správy, ale ještě v roce 1949 se jim dařilo fungovat jako hodnotná kulturní revue (vynikal např. Vladislavův článek o moderním umění, jeho další, poměrně kritický příspěvek o české próze doplnila již redakce opatrnou poznámkou, že se „nestaví za všechny závěry tohoto článku“), po přechodu do nakladatelství Československý spisovatel se staly jedním z ideologických nástrojů mocenského aparátu.

Burka, Antonín: Financování kultury, in *Literární noviny* 15, 1946, č. 3–4, s. 33–34.

Lorenc, Zdeněk: Prvý sjezd českých spisovatelů, in *Literární noviny* 15, 1946, č. 7–8, s. 101–102.

Weil, Jiří: Krize evropské myšlenky a naše postavení, in *Literární noviny* 16, 1947, č. 1–2, s. 1–2.

Vladislav, Jan: Projev o umění v cyklu „Mladá literatura“, in *Literární noviny* 17, 1948, č. 3–4, s. 33–35.

Vladislav, Jan: O odvaze k pravdě v nové české próze, in *Literární noviny* 17, 1948, č. 9–10, s. 125–126.

MLADÉ ARCHY

Mladé archy navázaly na ilegálně vydávaný časopis *Literární archy*, jejichž 1. ročník vycházel v letech 1944–1945 (celkem 20 čísel).

Mladé archy vydávala ve formátu A5 ve 2. ročníku redakční rada *Pochodu* v Mladé Boleslavi (jako měsíční přílohu mladoboleslavského týdeníku *Pochod*, od 4. čísla navíc i jako přílohu libereckého týdeníku *Severák*), od 3. ročníku odbočka Umělecké besedy severočeské se sídlem v Mladé Boleslavi nákladem tiskařských závodů v Liberci. 2. ročník (1945–1946) měl 5 čísel o 32 stranách (čísla 4 a 5 čítala 40 stran), 3. ročník (1946–1947) 5 čísel o 80 stranách (1. číslo mělo 72 stran) a 4. ročník (1948–1949) 4 čísla o 88 stranách (dvojčíslu 3–4 čítalo 80 stran). Časopis řídila Věra Poppová, v posledních dvou číslech 2. ročníku společně s Jiřím Mojmírem Palátem a ve 3. ročníku s Arnoštem Vaněčkem. Členy redakčního kruhu byli Jiří Bělovský (od 4. čísla 2. ročníku do 3. ročníku), Antonín Dvořák (4. ročník), Ludvík Kundera, Zdeněk Lorenc (4. ročník), Mojmír Otruba (vyjma 1. čísla 4. ročníku), Jiří Mojmír Palát (do 3. ročníku vyjma 4. a 5. čísla 2. ročníku), Miloš Váňa, Arnošt Vaněček (2. ročník) a Jan Vladislav (4. ročník). Jednotlivá čísla 4. ročníku redigovali Zdeněk Lorenc (1), Ludvík Kundera s Ladislavem Gudernou (2) a Jan Vladislav (3–4). Obálku navrhl Josef Istler.

Značný prostor byl věnován původní i překladové beletrii. Verši zde byli zastoupeni kromě členů redakce Klement Bochořák, Jindřich Černý, Vratislav Effenberger, František Halas, Jiřina Hauková, Jindřich Hilčr, Jiří Kolář, Milan Kundera, Vít Obrtel, Jiří Šotola, Petr Tichý či Jan Zuska, prózou Ivan Andrenik, Jan Hanč, Mirko Jerie, Eduard Petiška či Jan Weiss. Překlady zahraničních autorů přispívali především Ludvík Kundera (Hans Arp či Christian Morgenstern), Zdeněk Lorenc (francouzská surrealistická poezie), Arnošt Vaněček (William Blake či William Saroyan) a Jan Vladislav. Ludvík Kundera publikoval ve 2. ročníku na pokračování rozsáhlý přehled a kritiku básnické tvorby z válečného období, ve 3. ročníku vytvářel rubriky „Profily výtvarné avantgardy“ a „Básnický slabikář“. Rubrika „Výhledy“ obsahovala studie o umění (převážně literárním a výtvarném). Drobnější zprávy a glosy různého druhu byly shrnuty v rubrice „Poznámky k životu“ (od 3. ročníku „Seřiznutým perem“). Dále *Mladé archy* obsahovaly recenze knih a informace o nově vydaných titulech. Součástí časopisu byly od 3. ročníku fotografie a reprodukce výtvarných děl (Josef Istler, Bohdan Lacina či Vilém Reichmann).

Explicitně vyjádřenou snahou časopisu bylo získat a následně otiskovat ohlasy čtenářů, což se de facto neuskutečnilo. V menší míře se ovšem povedlo realizovat tematicky zaměřená čísla, nebo alespoň bloky (ruská literatura v 5. čísle 2. ročníku, angloamerická literatura ve 3. čísle 3. ročníku). Tematicky vyhraněna byla všechna čísla závěrečného ročníku (témata „Láska“, „Slovenské umění“ a „Umění barevných národů“). *Mladé archy* soustředily pozornost především na mladé a moderní umění, které se pokoušely i popularizovat (viz rubriky Ludvíka Kundery), což bylo v poválečných letech, kdy se hojně hovořilo a psalo o „přiblížení umění k lidu“ či „sblížení se čtenáři“, obvyklým jevem. Otázky vztahu umění a „lidu“ i „nesrozumitelnosti“ moderního umění reflektovali Jiří Bělovský a Václav Zykmond.

Bělovský, Jiří: Umění pro lid a kritika, in *Mladé archy* 3, 1946–1947, č. 3, s. 212–214.

Zykmond, Václav: O „nesrozumitelnosti“ moderního umění, in *Mladé archy* 3, 1946–1947, č. 5, s. 371–375.

Dvořák, Antonín: Kultura dneška, in *Mladé archy* 4, 1948–1949, č. 1, s. 69–74.

OBZORY

Obzory (s podtitulem Týdeník pro politiku a kulturu) vydávala ve formátu A4 (první dva ročníky), posléze 32 × 23 cm o 16 stranách nejprve Lidová demokracie, vydavatelská spol. s r. o., od prosince 1945 Výkonný výbor Československé strany lidové. 1. ročník (1945) měl 17 čísel, 2. ročník (1946) 52 (závěrečné dvojčíslo čítalo 24 stran), 3. ročník (1947) 52 (čísla 10–14 měla 8 stran) a 4. ročník (1948) 7 čísel (poslední vyšlo 21. 2. 1948). Týdeník řídili zpočátku Ivo Ducháček a Pavel Tigríd s redakčním kruhem: Helena Koželuhová, Bohdan Chudoba a Jan Strakoš, který byl zároveň i odpovědným redaktorem. Ve 12. čísle 2. ročníku bylo uvedeno, že Ivo Ducháček se stal šéfredaktorem, Pavel Tigríd hlavním redaktorem, Bedřich Partaj odpovědným redaktorem, zatímco Bohdan Chudoba s Janem Strakošem byli vedeni jako stálí spolupracovníci.

Obzory sestávaly z několika rubrik, jejichž samotné názvy poukazují na snahu přinášet čtenářům objektivní informace nejen z domova, ale i z celého světa („Co se děje ve světě“, „Kultura ve světě i u nás“, „Kulturní zprávy ze světa“, „Krátce ze světa“, „Poznámky k minulým dnům“). Kromě původních zpráv zde byly otiskovány i články z jiných periodik, často zahraničních (rubriky „Souhlasíme“, „Citujeme“, „Tak se píše...“). Úmysl dávat prostor co nejširšímu spektru autorů a názorů se dále odrážel v rubrikách „Z dopisů redakce“ a „Anketa Obzorů“. Všechny výše zmíněné rubriky obsahovaly především kratší, většinou nepodepsané zprávy, komentáře a poznámky. Kromě nich obsahovaly *Obzory* rozsáhlejší stati týkající se především politických, ale i ekonomických, národohospodářských či právnických témat, jejichž nejčastějším autorem byl Pavel Tigríd (ten přispíval i fejetony do vlastní nepravidelné rubriky „Jak se mi zlíbí“ či literárními studii). Kulturními aktualitami se zabývaly rubriky „Kniha týdne“, „Divadlo týdne“, „Film týdne“, „Rozhlas týdne“, „Hudba týdne“ a „Výstava týdne“. Obsáhlejší literárněhistorické a literárněkritické studie a stati tematizovaly téměř výhradně angloamerickou literaturu (původními texty přispíval Karel Brušák, překládanými Elisabeth Bowen či John Lehman). Z beletrie zde byly otiskovány ojediněle v 1. ročníku ukázky poezie. Obálky jednotlivých čísel (včetně vnitřních stran) obsahovaly dokumentární fotografie a kreslený humor.

V úvodním čísle *Obzory* stanovily čtyři ideje, kterým chtěly zasvětit svou činnost: pravdu, demokracii, svobodu a víru. V duchu těchto myšlenek se soustředily především na objektivně podané, přesné a nezkomolené zprostředkování informací, a to z různých úhlů

pohledu (včetně přetiskování názorů zahraničního tisku na politické dění v Československu). Nevyhýbaly se přitom ani ožehavým dobovým tématům, ke kterým často zaujímaly značně kritické postoje (odsuzovaly např. způsob, jakým byl prováděn odsun sudetských Němců). Kvůli tomu i kvůli skeptickému pohledu na socializační tendence v Československu a orientaci na západní kulturu i politiku *Obzory* často čelily nevybíravým útokům levicového tisku (ten mimo jiné *Obzorům* vytýkal i názory, které nepocházely od přispěvatelů týdeníku, ale byly v něm pouze přetiskovány). Kromě těchto útoků probíhaly i spory s ministerstvem informací a periodiku hrozilo zastavení prakticky po celou dobu existence. Zřejmě i kvůli tomu četné články *Obzorů* s nedůvěrou nahlížely na témata svobody projevu a cenzury. Skepse se projevovala i v poukazování na úpadek knižního trhu a nezájem „lidu“ o kulturu, což nebylo v poválečných periodikách častým zjevem.

Nová Evropa aneb západ a východ, in *Obzory* 1, 1945, č. 4, s. 55–58 [nepodepsáno].

Tigríd, Pavel: Otevřený list Britům, in *Obzory* 1, 1945, č. 4, s. 59–60.

Hromádka, Josef Lukl: Naše orientace, in *Obzory* 1, 1945, č. 5, s. 69–72.

Tigríd, Pavel: Věčné otázky?, in *Obzory* 1, 1945, č. 7, s. 102–104.

Západ nebo východ?, in *Obzory* 1, 1945, č. 9, s. 132 [nepodepsáno].

Seton-Watson, Robert William: SSSR, Británie a Československo, in *Obzory* 1, 1945, č. 12, s. 183–185.

Chudoba, Bohdan: Křesťanská orientace, in *Obzory* 1, 1945, č. 17, s. 260–261.

Tigríd, Pavel: Aby nebylo omylů, in *Obzory* 2, 1946, č. 3, s. 38–40.

Chudoba, Bohdan: Doprava? Doleva?, in *Obzory* 2, 1946, č. 15, s. 230–231.

Kdo poškozujeme naše dobré jméno, in *Obzory* 2, 1946, č. 16, s. 241 [nepodepsáno].

Bílý, Václav: Nám do toho nic není, in *Obzory* 2, 1946, č. 46, s. 733–734.

Napětí se zmenšilo, in *Obzory* 2, 1946, č. 47, s. 737 [nepodepsáno].

Strakoš, Jan: Novinářská odpovědnost, in *Obzory* 2, 1946, č. 47, s. 742–743.

Mikula, Jiří: O kultuře a politice, in *Obzory* 3, 1947, č. 1, s. 14.

Pernica, Bohuslav: Knihy pro lid, in *Obzory* 3, 1947, č. 2, s. 28–29.

Lederer, Zdeněk: Kultura versus politika a naopak, in *Obzory* 3, 1947, č. 7, s. 109–110.

pa: Lid se nedostavil, in *Obzory* 3, 1947, č. 22, s. 309.

Tigrid, Pavel: Smysl Mnichova, in *Obzory* 3, 1947, č. 38, s. 557–558, č. 39, s. 574–575, č. 40, s. 590–591, č. 41, s. 606–607, č. 42, s. 622–623.

Tigrid, Pavel: Podstata sporu, in *Obzory* 3, 1947, č. 51, s. 768–769 (chybně číslováno jako s. 368–369).

Forman, Luděk: Ke konci roku, in *Obzory* 3, 1947, č. 52, s. 777–778 (chybně číslováno jako s. 377–378).

Malovský-Wenig, Arnošt: Problém soudobé čs. kultury, in *Obzory* 4, 1948, č. 3, s. 46.

OHNICE

Dva sborníky současné literatury *Ohnice* vyšly ve formátu 17,5 × 11 cm o 48, respektive 64 stranách nákladem Václava Petra v Praze v roce 1947. První číslo uspořádal Kamil Bednář sám, druhé ve spolupráci s Jaroslavem Červinkou. Obálku a grafickou úpravu měl na starosti Václav Bláha.

Ohnice byla vystoupením stejnojmenné literární skupiny, která se hlásila k odkazu Jiřího Ortena (název pochází z jeho sbírky; studii *Nad Ortenovými elegiemi* přispěl do druhého čísla Jaroslav Červinka) a v níž se sdružovali převážně mladší básníci píšící meditativní poezii (ve sbornících uveřejnili své verše Antonín Bartušek, Kamil Bednář, Ivan Diviš, Josef Hiršal či Miroslav Holub, prózu pak Vlastimil Kovařík a Ota Kraus). Kromě původní beletrie obsahovalo první číslo i ukázky z brazilské poezie. Součástí sborníků byly dále články a eseje zabývající se nejen literárními, ale i filosofickými a obecně společenskými tématy. Kromě literatury byl věnován prostor i filmu a divadlu, zejména v rubrice „Na okraj“. V té se ve druhém čísle objevily i reakce na kritiku prvního čísla (*Ohnici* byla ze strany levicového tisku vytýkána zejména skepse a neangažovanost). Rubrika „Zrcadlo života a sebekritiky“ obsahovala drobnější úvahy a deníkové záznamy.

Ohnice vycházela z konceptu „nahého člověka“, jak jej formuloval v eseji *Slovo k mladým* z roku 1940 Kamil Bednář. Této ideji byla blízká filosofie existencialismu, kterou reflektoval ve druhém čísle Jaroslav Červinka (*Pokus existenciální filosofie*). Zdeněk Urbánek a Kamil Bednář přinesli úvahy o vztahu umění a politiky, v nichž zastávali názor, že politicky angažovaný a ideologický básník je pouhým nástrojem píšícím na objednávku, a horovali za neomezenou svobodu tvůrčí individuality. Takové myšlení nebylo v rozjitřené poválečné době příliš častým zjevem.

Urbánek, Zdeněk: Poezie a politika, in *Ohnice*, 1947, č. 1, s. 7–11.

Bednář, Kamil: Bída spisovatelů, in *Ohnice*, 1947, č. 2, s. 1–5.

TVORBA

Tvorba navázala na stejnojmenný list, který vycházel v letech 1925–1938 za redakce mimo jiné F. X. Šaldy a posléze Julia Fučíka. Časopis vycházel do roku 1952, kdy byl zastaven z politických důvodů, a dále od roku 1957 do opětovného zastavení v roce 1962. V témže roce byla zastavena i *Kultura* a následující rok na ně navázala *Kulturní tvorba*, vycházející do roku 1968. Rok nato obnovila činnost opět *Tvorba* a vycházela až do roku 1991.

V letech 1945–1948 *Tvorbu* (s podtitulem Týdeník pro kulturu a politiku) vydával ve formátu A4 ÚV KSČ v nakladatelství Svoboda. 14. ročník (1945) měl 18 čísel o 16 stranách, 15. ročník (1946) 52 čísel o 16 stranách (se závěrečným dvojčíslem), 16. ročník (1947) 52 čísel o 20 stranách (čísla 9 a 37 měla 24 stran, čísla 10–13 čítala 12 stran a číslo 27, věnované úmrtí S. K. Neumanna, 32 stran) a 17. ročník (1948) 52 čísel o 20 stranách. Časopis řídil Stanislav Kostka Neumann, od 27. čísla 16. ročníku Gustav Bareš. Redakční kruh v letech 1945–1947 tvořili Gustav Bareš (do 26. čísla 16. ročníku), Lumír Čivrný, Jiří Hájek (od 6. čísla 15. ročníku), Karel Konrád, Zdeněk Novák (od 4. čísla 14. ročníku), Jiří Pilař (od 19. čísla 16. ročníku), Marie Pujmanová, Josef Rybák, Ladislav Štoll a Jiří Taufer (od 14. čísla 14. ročníku). Od roku 1948 byl namísto redakčního kruhu uveden seznam spolupracovníků: Čestmír Císař, Lumír Čivrný, Julius Dolanský, Jiří Hájek, Vladimír Kaigl, Miroslav Kárný, František J. Kolár, Karel Konrád, Vladimír Koucký, František Nečásek, Zdeněk Novák, Marie Pujmanová, Josef Rybák, André Simone, Ladislav Štoll a Jiří Taufer. Odpovědnými redaktory byli Zdeněk Novák (do 3. čísla 14. ročníku), Ladislav Štoll (od 4. do 13. čísla 14. ročníku), Jiří Taufer (od 14. čísla 14. ročníku do 16. ročníku) a Miroslav Galuška (17. ročník). Tajemníkem redakce byl do 18. čísla 16. ročníku Jiří Pilař, později na této pozici nebyl nikdo uveden.

Tvorba sestávala zejména z politických článků, komentářů, statí či reportáží. Úvahami a kritikami o literatuře přispívali Gustav Bareš, Vladimír Dostál, Jiří Hájek či Jiří Taufer, o filmu, televizi a rozhlase Jiří Lederer či Věra Poppová, o divadle Zdeněk Bláha či Jan Císař, o hudbě Miroslav Barvík, o výtvarném umění Vladimír Fiala. V rubrice „Hlasy od pramene“ *Tvorba* otiskovala z různých periodik převzaté citáty a útržky, které měly za cíl dehonestovat odpůrce komunismu. Pravidelnými rubrikami byly „Listárna redakce“, „Jazykový sloupek“,

„Stručně o nových knihách“ a „Na pomoc čtenáři“, což byl slovníček a výklad pojmů úzce spjatých s komunistickou naukou.

Krajně levicové zaměření dala *Tvorba* jasně najevo již v úvodníku z 1. čísla 14. ročníku, v němž se přihlásila k „stalinsko-leninským zásadám“ a za cíl si vytyčila „boj proti fašismu, nacismu a reakci“, „obranu SSSR“ a úkol „dialekticko-materialistickou kritikou všech význačných jevů života seznamovat nejširší veřejnost s marxisticko-stalinovskou naukou“. Deklarovanému směru odpovídal i tón politických statí, často velmi útočných proti nekomunistickým periodikům (*Dnešek* [→ 28], *Kritický měsíčník* [→ 34], *Obzory* [→ 59]), jejichž pozastavení v únoru 1948 přijala *Tvorba* s nadšením. Výjimkou nebyly ani osobní útoky na čelné představitele těchto listů (Václav Černý, Ferdinand Peroutka, Pavel Tigrid) či na katolicky orientované autory (Jaroslav Durych, Jan Zahradníček).

Hájek, Jiří: Umění v novém národním životě, in *Tvorba* 14, 1945, č. 3, s. 33–34.

Janíček, Karel: O novou kritiku, in *Tvorba* 14, 1945, č. 5, s. 77.

Neumann, Stanislav Kostka: Umění a lid, in *Tvorba* 14, 1945, č. 15, s. 229–230, č. 16, s. 241–242.

mg: Základní kámen naší budoucnosti, in *Tvorba* 14, 1945, č. 17, s. 264.

Bareš, Gustav: O cesty naší kultury, in *Tvorba* 15, 1946, č. 3, s. 33–35.

Träger, Josef: Tváří k východu, in *Tvorba* 15, 1946, č. 7, s. 102–103.

Hájek, Jiří: Umění „čisté“ a „užitkové“, in *Tvorba* 15, 1946, č. 8, s. 125–126.

Mukařovský, Jan: K otázce tak zvané orientace, in *Tvorba* 15, 1946, č. 10, s. 148–149.

Bareš, Gustav: Ke sjezdu spisovatelů, in *Tvorba* 15, 1946, č. 24, s. 369–371.

Saudek, Erik Adolf: Od manifestu k tvorbě, in *Tvorba* 15, 1946, č. 26, s. 406–407.

Čivrný, Lumír: Poznámky k diskusi o sjezdu spisovatelů, in *Tvorba* 15, 1946, č. 31, s. 481–482, č. 32, s. 507–508.

Bareš, Gustav: Cesta naší kultury, in *Tvorba* 15, 1946, č. 43, s. 673–674.

VYŠEHRAD

List pro křesťanskou kulturu *Vyšehrad* vydával jako čtrnáctideník ve formátu 27 × 20 cm Katolický literární klub (do 18. čísla 1. ročníku společně s Lidovou akademií) nákladem Vyšehradu. 1. ročník (1945–1946) měl 40 čísel (čísla 1–6, 8, 11 a 12 čítala 24 stran, číslo 7 mělo 28 stran, dvojčíslo 9–10 čítalo 48 stran, dvojčíslo 13–14 mělo 32 stran, čísla 15–24, 28, 29, 32–34, 37 a 40 čítala 20 stran, trojčíslo 25–27 mělo 64 stran, dvojčísla 30–31, 35–36 a 38–39 čítala 40 stran), 2. ročník (1947) 20 čísel o 16 stranách (kromě čísel 1, 4, 7, 12, 13 a 20 šlo vždy o dvojčísla), 3. ročník (1947–1948) 20 čísel o 16 stranách (s dvojčíslly 6–7 a 14–15). 1. ročník řídil s blíže nespecifikovaným redakčním kruhem a za redakci odpovídal Aloys Skoumal. Ten byl i vedoucím a odpovědným redaktorem prvních 12 čísel 2. ročníku, po něm se stal odpovědným redaktorem František Jirásek. Členy redakčního kruhu byli od 2. ročníku Jan Čep, Emanuel Frynta, Bedřich Fučík a Albert Vyskočil. Ve 3. ročníku k nim přibyli Josef Myslivec a Rudolf Voříšek. Ivan Slavík byl zkraje 2. ročníku výkonným redaktorem, od 13. čísla byl uváděn jako člen redakčního kruhu a tajemník redakce. Grafickou úpravu navrhl Antonín Lískovec, růži do titulu nakreslil Břetislav Štorm.

Vyšehrad věnoval v 1. ročníku značnou část prostoru původní i překladové beletrii, postupem času ovšem ukázky tvorby ustupovaly, až ve 3. ročníku prakticky vymizely a ve větší míře se opět objevily ve 4. ročníku. Verši zde byli zastoupeni Ivan Andrenik, Kamil Bednář, Jan Dokulil, Ladislav Dvořák, Jiří Karen, Bohuslav Reynek, Ivan Slavík, Zdeněk Šmíd, Vladimír Vokolek nebo Jan Zahradníček, prózou Jan Čep, Jaroslav Durych, Eugen Liška, Zdeněk Řezníček či Stanislav Zedníček. Z literatur zahraniční provenience byly zastoupeny nejhojněji francouzská (George Bernanos, Léon Bloy, Charles du Bos, Paul Claudel, Tristan Corbière, François Mauriac, Paul Verlaine aj.), anglická (T. S. Eliot, Thomas Hardy, John Keats, Edwin Muir či William Shakespeare) a ruská (Anna Achmatovová, Nikolaj Vasiljevič Gogol, Velemir Chlebnikov aj.). Těžiště časopisu tvořily různé studie, eseje a články, nejčastěji úzce související s křesťanským myšlením, uměním a tradicemi. Literárněhistorickými studiemi se prezentovali mimo jiné Miloš Dvořák (o Čepovi), Bedřich Fučík (o Demlovi či Horovi), Oldřich Králík (o Halasovi či Šaldovi) či Rudolf Voříšek (o Klímovi), statěmi o poezii přispívali Emanuel Frynta a Ivan Slavík. Kromě původních prací *Vyšehrad* otiskoval i překlady textů od zahraničních autorů, přičemž některé příspěvky byly psány přímo pro *Vyšehrad* (Daniel-Rops). Značná pozornost byla věnována recenzní

činnosti („Nové knihy“, „Knihy pro mládež“), kulturní události různého druhu mapovaly rubriky „Literární archiv“, „Hudba“, „Divadlo“, „Výtvarné umění“ a „Film“, otiskovány byly i dopisy čtenářů („Dopisy“). Rubrika „Editorial“ (zpočátku do ní přispíval výhradně Aloys Skoumal, později i ostatní členové redakce) mapovala aktuální kulturní i politické dění a reagovala nejen na něj, ale i na četné výpady a útoky ze strany levicového tisku. Ve 3. ročníku přibyla rubrika „Kronika“, přinášející články informativního rázu a přetištěné příspěvky ze zahraničních periodik. V 1. ročníku bylo dvojčíslo 13–14 věnováno Johnu Henry Newmanovi, číslo 22 Hlučínsku a trojčíslo 25–27 Vladimíru Solověvovi. Součástí 3. ročníku byly reprodukce výtvarných děl a fotografie (Josef Kaplický, Karel Svolinský, Břetislav Štorm, František Tichý, Jan Zrzavý aj.).

Vyšehrad se jako křesťansky orientovaný list musel bránit (podobně jako *Akord* [→ 21]) nevybíravým výpadům levicového tisku a pouštěl se s ním do četných polemik, v nichž mimo jiné hájil křesťanství jako východisko z pocíťované duchovní krize (namísto socialismu), požadoval uměleckou svobodu a odsuzoval zákrok proti Achmatovové a Zoščenkovi. Rovněž se zastával konfesně spřízněných autorů (především Jana Zahradníčka) a reflektoval i aktuální politické problémy (zestátňování, procesy s kolaboranty či situaci ve Slezsku, kterému věnoval i samostatné číslo – „Hlučínsko“).

Voříšková, Marie: Být Evropanem, in *Vyšehrad* 1, 1945–1946, č. 2, s. 2–4.

Voříšková, Marie: Základy evropského společenství, in *Vyšehrad* 1, 1945–1946, č. 3, s. 3–6.

Viktor, Karel: Aktualita a srozumitelnost, in *Vyšehrad* 1, 1945–1946, č. 4, s. 21.

Hellmuth-Brauner, Vladimír: Svět, který jsme zdědili a který tvoříme, in *Vyšehrad* 1, 1945–1946, č. 6, s. 1–3.

Čep, Jan: Moje články v „Obnově“, in *Vyšehrad* 1, 1945–1946, č. 11, s. 6–8.

Černý, Rudolf: O kulturní politiku a Jana Zahradníčka, in *Vyšehrad* 1, 1945–1946, č. 11, s. 21.

Vacková, Růžena: Boj o kulturní základy, in *Vyšehrad* 1, 1945–1946, č. 19, s. 1–3.

Středa, Jindřich: Básníci a politika, in *Vyšehrad* 1, 1945–1946, č. 19, s. 7–8.

Matula, Miloš: Básnická svoboda v Rusku, in *Vyšehrad* 2, 1947, č. 1, s. 7.

Dvořák, Miloš: Názory Ždanova na úkoly umění, in *Vyšehrad* 2, 1947, č. 14–15, s. 220–224.

Čep, Jan: Události a lidé, in *Vyšehrad* 3, 1947–1948, č. 1, s. 1–2, č. 2, s. 20–22.

rv: K tématu socialismus a kultura, in *Vyšehrad* 3, 1947–1948, č. 8, s. 131.

Marek, František: Východ a Západ, in *Vyšehrad* 3, 1947–1948, č. 11, s. 175–177.

Souček, Emil: Západ a Východ v evropských dějinách, in *Vyšehrad* 3, 1947–1948, č. 12, s. 189–190.

SEZNAM LITERATURY

A) PRAMENY

Bareš, Gustav: Cesta naší kultury, in *Tvorba* 15, 1946, č. 43, s. 673–674.

Bareš, Gustav: Ke sjezdu spisovatelů, in *Tvorba* 15, 1946, č. 24, s. 369–371; též in G. B., *Listy o kultuře* (Praha: Svoboda, 1947), s. 18–32; též in V. Černý, *Skutečnost svoboda*, eds. J. Šulc a J. Kabíček (Praha: Český spisovatel, 1995), s. 331–341.

Bareš, Gustav: O cesty naší kultury, in *Tvorba* 15, 1946, č. 3, s. 33–35.

Bareš, Gustav; Černý, Václav: Diskuse, in *Kritický měsíčník* 7, 1946, č. 1–2, s. 14–24; též in G. B., *Listy o kultuře* (Praha: Svoboda, 1947), s. 33–46 (pouze Bareš); též in V. Černý, *Skutečnost svoboda*, eds. J. Šulc a J. Kabíček (Praha: Český spisovatel, 1995), s. 64–70 (Černý) a 270–280 (Bareš).

Bednář, Kamil: Bída spisovatelů, in *Ohnice*, 1947, č. 2, s. 1–5.

Běhounek, Václav: Co dělat v kultuře?, in *Kulturní politika* 2, 1946–1947, č. 28, s. 4.

Běhounek, Václav: Dialog s dobou, in *Kulturní politika* 1, 1945–1946, č. 3, s. 4.

Běhounek, Václav: Kulturní proudění, in *Kulturní politika* 2, 1946–1947, č. 37, s. 4.

Běhounek, Václav: Literatura budoucnosti, in *Kulturní politika* 1, 1945–1946, č. 15, s. 6.

Běhounek, Václav: Mezi starým a novým, in *Kulturní politika* 3, 1947–1948, č. 17, s. 1 a 6.

Běhounek, Václav: Světlo z Východu, in *Kytice* 1, 1946, č. 1, s. 12–17; též in *Z dějin českého myšlení o literatuře 1 (1945–1948). Antologie k Dějinám české literatury 1945–1990*, ed. M. Příbáň (Praha: Ústav pro českou literaturu AV ČR, 2001), s. 49–55.

- Bělovský, Jiří: Umění pro lid a kritika, in *Mladé archy* 3, 1946–1947, č. 3, s. 212–214.
- Bílý, Václav: Nám do toho nic není, in *Obzory* 2, 1946, č. 46, s. 733–734; též in *Z dějin českého myšlení o literatuře 1 (1945–1948). Antologie k Dějinám české literatury 1945–1990*, ed. M. Příbáň (Praha: Ústav pro českou literaturu AV ČR, 2001), s. 246–248.
- Brousil, Antonín Martin: Básnická objednávka zemědělského lidu, in *Doba* 1, 1945–1947, č. 6–7, s. 161–163; též in *Z dějin českého myšlení o literatuře 1 (1945–1948). Antologie k Dějinám české literatury 1945–1990*, ed. M. Příbáň (Praha: Ústav pro českou literaturu AV ČR, 2001), s. 440–445.
- Burka, Antonín: Financování kultury, in *Literární noviny* 15, 1946, č. 3–4, s. 33–34.
- Cvejn, Karel: Kultura národu, in *Kytice* 3, 1948, č. 5, s. 193–195.
- Čejchan, Václav: Slovanská orientace a věda o Slovanech, in *Kytice* 1, 1946, č. 2, s. 85–87.
- Čep, Jan: Moje články v „Obnově“, in *Vyšehrad* 1, 1945–1946, č. 11, s. 6–8.
- Čep, Jan: Události a lidé, in *Vyšehrad* 3, 1947–1948, č. 1, s. 1–2, č. 2, s. 20–22; též in J. Č., *Události a lidé*, ed. M. Trávníček (Praha: Práce, 1991), s. 25–32; též in J. Č., *Rozptýlené paprsky*, eds. B. Fučík a M. Trávníček (Praha: Vyšehrad, 1993), s. 323–329.
- Černý, Rudolf: O kulturní politiku a Jana Zahradníčka, in *Vyšehrad* 1, 1945–1946, č. 11, s. 21.
- Černý, Václav: Básníková trnitá cesta do socialistické společnosti, in *Kritický měsíčník* 6, 1945, č. 9–10, s. 233–240; též in V. Č., *Skutečnost svoboda*, eds. J. Šulc a J. Kabíček (Praha: Český spisovatel, 1995), s. 38–46; též in *Z dějin českého myšlení o literatuře 1 (1945–1948). Antologie k Dějinám české literatury 1945–1990*, ed. M. Příbáň (Praha: Ústav pro českou literaturu AV ČR, 2001), s. 60–66.
- Černý, Václav: Cesta literatury k lidu a lidu k literatuře, in *Kritický měsíčník* 7, 1946, č. 14–16, s. 312–324; též in V. Č., *Boje a směry socialistické kultury* (Praha: Fr. Borový, 1946), s. 115–129; též in V. Č., *Skutečnost svoboda*, eds. J. Šulc a J. Kabíček

(Praha: Český spisovatel, 1995), s. 120–132; též in *Z dějin českého myšlení o literatuře I (1945–1948). Antologie k Dějinám české literatury 1945–1990*, ed. M. Příbáň (Praha: Ústav pro českou literaturu AV ČR, 2001), s. 189–200.

Černý, Václav: Hrst poznámek k socialistickému realismu, in *Kritický měsíčník* 8, 1947, č. 15–16, s. 348–355; též in V. Č., *Skutečnost svoboda*, eds. J. Šulc a J. Kabíček (Praha: Český spisovatel, 1995), s. 182–189.

Černý, Václav: Hrstka poznámek k sjezdové debatě o osobnosti a kolektivu, in *Kritický měsíčník* 7, 1946, č. 12–13, s. 299–301; též in V. Č., *Skutečnost svoboda*, eds. J. Šulc a J. Kabíček (Praha: Český spisovatel, 1995), s. 116–120.

Černý, Václav: Ještě jednou: mezi Východem a Západem, in *Kritický měsíčník* 6, 1945, č. 6–7, s. 141–145; též in V. Č., *Boje a směry socialistické kultury* (Praha: Fr. Borový, 1946), s. 30–36; též in V. Č., *Skutečnost svoboda*, eds. J. Šulc a J. Kabíček (Praha: Český spisovatel, 1995), s. 32–37.

Černý, Václav: Kurziva o „národním umělectví“, in *Kritický měsíčník* 8, 1947, č. 17–18, s. 390–395; též in V. Č., *Tvorba a osobnost I*, ed. J. Šulc (Praha: Odeon, 1992), s. 805–809; též in V. Č., *Skutečnost svoboda*, eds. J. Šulc a J. Kabíček (Praha: Český spisovatel, 1995), s. 190–196.

Černý, Václav: Literatura umělecká a literatura užitková, in *Kritický měsíčník* 7, 1946, č. 1–2, s. 2–7; též in V. Č., *Boje a směry socialistické kultury* (Praha: Fr. Borový, 1946), s. 67–73; též in V. Č., *Skutečnost svoboda*, eds. J. Šulc a J. Kabíček (Praha: Český spisovatel, 1995), s. 58–64; též in *Z dějin českého myšlení o literatuře I (1945–1948). Antologie k Dějinám české literatury 1945–1990*, ed. M. Příbáň (Praha: Ústav pro českou literaturu AV ČR, 2001), s. 82–86.

Černý, Václav: Mezi Východem a Západem, in *Kritický měsíčník* 6, 1945, č. 3–5, s. 69–74; též in V. Č., *Boje a směry socialistické kultury* (Praha: Fr. Borový, 1946), s. 25–29; též in V. Č., *Skutečnost svoboda*, eds. J. Šulc a J. Kabíček (Praha: Český spisovatel, 1995), s. 26–32.

Černý, Václav: O komunistickém kulturním programu a „budovatelském optimismu“, in *Kritický měsíčník* 8, 1947, č. 7–8, s. 164–173; též in V. Č., *Skutečnost svoboda*, eds. J. Šulc a J. Kabíček (Praha: Český spisovatel, 1995), s. 155–165.

Černý, Václav: O naší moderní socialistické tradici a co s ní souvisí, in *Kritický měsíčník* 7, 1946, č. 8–9, s. 170–179; též in V. Č., *Boje a směry socialistické kultury* (Praha: Fr. Borový, 1946), s. 86–97; též in V. Č., *Skutečnost svoboda*, eds. J. Šulc a J. Kabíček (Praha: Český spisovatel, 1995), s. 86–96.

Černý, Václav: Osobnost a kolektivum, in *Kritický měsíčník* 7, 1946, č. 12–13, s. 277–287; též in V. Č., *Boje a směry socialistické kultury* (Praha: Fr. Borový, 1946), s. 103–114; též in V. Č., *Skutečnost svoboda*, eds. J. Šulc a J. Kabíček (Praha: Český spisovatel, 1995), s. 106–116.

Černý, Václav: Pár slov o kulturním étosu, in *Kritický měsíčník* 7, 1946, č. 3, s. 63–68; též in V. Č., *Boje a směry socialistické kultury* (Praha: Fr. Borový, 1946), s. 79–85; též in V. Č., *Skutečnost svoboda*, eds. J. Šulc a J. Kabíček (Praha: Český spisovatel, 1995), s. 71–76.

Černý, Václav: Pozdrav mrtvým, in *Kritický měsíčník* 6, 1945, č. 1, s. 9–15; též knižně (Praha: Fr. Borový, 1945), 20 stran; též in V. Č., *Boje a směry socialistické kultury* (Praha: Fr. Borový, 1946), s. 15–23; též in V. Č., *Skutečnost svoboda*, eds. J. Šulc a J. Kabíček (Praha: Český spisovatel, 1995), s. 15–23; též in *Z dějin českého myšlení o literatuře I (1945–1948). Antologie k Dějinám české literatury 1945–1990*, ed. M. Příbáň (Praha: Ústav pro českou literaturu AV ČR, 2001), s. 5–11.

Černý, Václav: Sovětská čistka, česká kocovina a leccos jiného, in *Kritický měsíčník* 7, 1946, č. 17–18, s. 385–392; též in V. Č., *Skutečnost svoboda*, eds. J. Šulc a J. Kabíček (Praha: Český spisovatel, 1995), s. 133–142.

Černý, Václav: Stát a básník, in *Kritický měsíčník* 7, 1946, č. 10–11, s. 213–217; též in V. Č., *Boje a směry socialistické kultury* (Praha: Fr. Borový, 1946), s. 98–102; též in V. Č., *Skutečnost svoboda*, eds. J. Šulc a J. Kabíček (Praha: Český spisovatel, 1995), s. 100–104; též in *Z dějin českého myšlení o literatuře I (1945–1948). Antologie*

k *Dějínám české literatury 1945–1990*, ed. M. Příbáň (Praha: Ústav pro českou literaturu AV ČR, 2001), s. 430–434.

Černý, Václav: Útoky na mne aneb Trojští koně bez Řeků, in *Kritický měsíčník* 7, 1946, č. 4–6, s. 156–159; též in V. Č., *Skutečnost svoboda*, eds. J. Šulc a J. Kabíček (Praha: Český spisovatel, 1995), s. 81–86.

Čivrný, Lumír: Poznámky k diskusi o sjezdu spisovatelů, in *Tvorba* 15, 1946, č. 31, s. 481–482, č. 32, s. 507–508.

Dolanský, Julius: Svatá pravda, in *Kulturní politika* 2, 1946–1947, č. 9, s. 4, č. 10, s. 8.

Doležal, František: Umění lidové a „pro lid“, in *Lidová kultura* 2, 1946, č. 16, s. 7.

Drda, Jan: Cesta literatury k lidu, in *Kytice* 1, 1946, č. 9, s. 385–390; též in *Z dějin českého myšlení o literatuře I (1945–1948). Antologie k Dějínám české literatury 1945–1990*, ed. M. Příbáň (Praha: Ústav pro českou literaturu AV ČR, 2001), s. 169–176.

Dvořák, Antonín: Kultura dneška, in *Mladé archy* 4, 1948–1949, č. 1, s. 69–74.

Dvořák, Miloš: Básník a svět aneb postavení umělce specialisty, in *Akord* 12, 1945–1946, č. 4, s. 149–166; též in *Z dějin českého myšlení o literatuře I (1945–1948). Antologie k Dějínám české literatury 1945–1990*, ed. M. Příbáň (Praha: Ústav pro českou literaturu AV ČR, 2001), s. 67–82; též in M. D., *Inflace slova v našem věku*, ed. L. Soldán (Praha: Cherm, 2009), s. 25–45.

Dvořák, Miloš: Ke kořenům kulturní krize, in *Akord* 13, 1947, č. 4, s. 121–126; též in *Z dějin českého myšlení o literatuře I (1945–1948). Antologie k Dějínám české literatury 1945–1990*, ed. M. Příbáň (Praha: Ústav pro českou literaturu AV ČR, 2001), s. 434–439; též in M. D., *Inflace slova v našem věku*, ed. L. Soldán (Praha: Cherm, 2009), s. 145–152.

Dvořák, Miloš: Názory Ždanova na úkoly umění, in *Vyšehrad* 2, 1947, č. 14–15, s. 220–224.

Dvořák, Miloš: Úvaha první chvíle, in *Akord* 12, 1945–1946, č. 1, s. 5–9; též in *Z dějin českého myšlení o literatuře 1 (1945–1948). Antologie k Dějinám české literatury 1945–1990*, ed. M. Příbáň (Praha: Ústav pro českou literaturu AV ČR, 2001), s. 11–15; též in M. D., *Inflace slova v našem věku*, ed. L. Soldán (Praha: Cherm, 2009), s. 9–14.

Eisner, Pavel: Pro lid bez lidu, in *Kulturní politika* 2, 1946–1947, č. 26, s. 1.

Eisner, Pavel: Spisovatel – člověk politický, in *Kulturní politika* 1, 1945–1946, č. 34, s. 3.

Eisner, Pavel: Známe Slovanstvo?, in *Kulturní politika* 2, 1946–1947, č. 7, s. 4.

Filla, Emil: Lidové umění a umění oficiální, in *Blok* 1, 1946–1947, č. 1, s. 4–6.

Forman, Luděk: Ke konci roku, in *Obzory* 3, 1947, č. 52, s. 777–778 (chybně čísláno jako s. 377–378).

Grossman, Jan: Debaty okolo marxismu, in *Generace* 1, 1945–1946, č. 7–8, s. 37–38; též in J. G., *Mezi literaturou a divadlem I*, ed. P. Šrámek (Praha: Torst, 2013), s. 246.

Grossman, Jan: Optimismus a skepse, in *Generace* 1, 1945–1946, č. 4–5, s. 14–19; též in J. G., *Mezi literaturou a divadlem I*, ed. P. Šrámek (Praha: Torst, 2013), s. 193–199.

Grossman, Jan: Válečná generace, in *Listy* 1, 1946–1947, č. 1, s. 125–131; též in *Z dějin českého myšlení o literatuře 1 (1945–1948). Antologie k Dějinám české literatury 1945–1990*, ed. M. Příbáň (Praha: Ústav pro českou literaturu AV ČR, 2001), s. 384–391; též in J. G., *Mezi literaturou a divadlem I*, ed. P. Šrámek (Praha: Torst, 2013), s. 202–209.

Grossman, Jan: Zproblematizovaná literatura, in *Kvart* 4, 1945–1946, č. 6, s. 324–329; též in *Z dějin českého myšlení o literatuře 1 (1945–1948). Antologie k Dějinám české literatury 1945–1990*, ed. M. Příbáň (Praha: Ústav pro českou literaturu AV ČR, 2001), s. 271–276; též in J. G., *Mezi literaturou a divadlem I*, ed. P. Šrámek (Praha: Torst, 2013), s. 220–225.

Hájek, Jiří: Tvář generace, in *Generace* 1, 1945–1946, č. 1, s. 2–6; též in V. Černý, *Skutečnost svoboda*, eds. J. Šulc a J. Kabíček (Praha: Český spisovatel, 1995),

s. 260–268; též in *Z dějin českého myšlení o literatuře 1 (1945–1948). Antologie k Dějinám české literatury 1945–1990*, ed. M. Příbáň (Praha: Ústav pro českou literaturu AV ČR, 2001), s. 357–363.

Hájek, Jiří: Umění „čisté“ a „užitkové“, in *Tvorba* 15, 1946, č. 8, s. 125–126; též in V. Černý, *Skutečnost svoboda*, eds. J. Šulc a J. Kabíček (Praha: Český spisovatel, 1995), s. 307–312.

Hájek, Jiří: Umění v novém národním životě, in *Tvorba* 14, 1945, č. 3, s. 33–34.

Hellmuth-Brauner, Vladimír: Svět, který jsme zdědili a který tvoříme, in *Vyšehrad* 1, 1945–1946, č. 6, s. 1–3.

Hochmann, Bohumír: Umění a stát, in *Blok* 1, 1946–1947, č. 1, s. 1–2.

Hořec, Jaromír: Vývoz kultury, in *Generace* 1, 1945–1946, č. 1, s. 30–31; též in V. Černý, *Skutečnost svoboda*, eds. J. Šulc a J. Kabíček (Praha: Český spisovatel, 1995), s. 252–254.

Hrabák, Josef: O cenzuře a poručnickování v umění, in *List Sdružení moravských spisovatelů* 2, 1947–1948, č. 3–4, s. 94–97.

Hromádka, Josef Lukl: Naše orientace, in *Obzory* 1, 1945, č. 5, s. 69–72.

Hrubý, Antonín: K budoucnosti českého nakladatelského podnikání, kapitola trpká, in *Kritický měsíčník* 6, 1945, č. 6–7, s. 187–188.

Hrubý, Antonín: Tak zvaná lidovost literatury, in *Kritický měsíčník* 7, 1946, č. 14–16, s. 368–370.

Hrubý, Antonín: Tendence a aktuálnost v literatuře, in *Kritický měsíčník* 6, 1945, č. 3–5, s. 131–132.

Hudec, Josef: Slovo o přátelství, in *Dnešek* 1, 1946–1947, č. 16, s. 241–242.

Hulák, Jaroslav: Horror vacui aneb generační problém č. 1, in *Generace* 1, 1945–1946, č. 6, s. 8–12.

Chalupecký, Jindřich: Básník, charakter, politika, in *Listy* 1, 1946–1947, č. 2, s. 298–302; též in *Z dějin českého myšlení o literatuře I (1945–1948). Antologie k Dějinám české literatury 1945–1990*, ed. M. Příbáň (Praha: Ústav pro českou literaturu AV ČR, 2001), s. 19–25.

Chalupecký, Jindřich: Konec moderní doby, in *Listy* 1, 1946–1947, č. 1, s. 7–23; též in J. Ch., *Obhajoba umění*, eds. M. Červenka a V. Karfík (Praha: Československý spisovatel, 1991), s. 155–177; též in *Z dějin českého myšlení o literatuře I (1945–1948). Antologie k Dějinám české literatury 1945–1990*, ed. M. Příbáň (Praha: Ústav pro českou literaturu AV ČR, 2001), s. 364–383.

Chalupecký, Jindřich: Kultura a politické strany, in *Lidová kultura* 3, 1947, č. 11, s. 1 a 2.

Chalupecký, Jindřich: Kultura a politika, in *Listy* 1, 1946–1947, č. 3, s. 468–473; též in J. Ch., *Obhajoba umění*, eds. M. Červenka a V. Karfík (Praha: Československý spisovatel, 1991), s. 178–186; též in *Z dějin českého myšlení o literatuře I (1945–1948). Antologie k Dějinám české literatury 1945–1990*, ed. M. Příbáň (Praha: Ústav pro českou literaturu AV ČR, 2001), s. 217–224.

Chalupecký, Jindřich: Nové úkoly, in *Listy* 3, 1948, č. 1, s. 16–26; též in J. Ch., *Obhajoba umění*, eds. M. Červenka a V. Karfík (Praha: Československý spisovatel, 1991), s. 187–197; též in *Z dějin českého myšlení o literatuře I (1945–1948). Antologie k Dějinám české literatury 1945–1990*, ed. M. Příbáň (Praha: Ústav pro českou literaturu AV ČR, 2001), s. 347–356.

Chalupecký, Jindřich: O naši kulturní politiku, in *Lidová kultura* 3, 1947, č. 10, s. 1 a 4.

Chalupecký, Jindřich: Popularizovaná filosofie, in *Listy* 2, 1948, č. 1, s. 37–40.

Chalupecký, Jindřich: Současná filosofie a její čeští kritikové, in *Listy* 2, 1948, č. 2, s. 69–87.

Christen, Antonín Kratochvíl: Tendence v umění, in *Archa* 31, 1947, č. 3, s. 112–114.

Chudoba, Bohdan: Doprava? Doleva?, in *Obzory* 2, 1946, č. 15, s. 230–231.

Chudoba, Bohdan: Křesťanská orientace, in *Obzory* 1, 1945, č. 17, s. 260–261.

Jahoda, Ota: Četba pro lid, in *Kritický měsíčník* 6, 1945, č. 6–7, s. 186–187.

Janíček, Karel: O novou kritiku, in *Tvorba* 14, 1945, č. 5, s. 77.

Ječný, Milo: Ve znamení dvou světů, in *Lidová kultura* 2, 1946, č. 19, s. 2.

Kafka, František: Mapa socialismu a demokracie, in *Dnešek* 2, 1947–1948, č. 23, s. 356–359, č. 24, s. 376–377.

Kárnet, Jiří; Vrba, František: O nekonformismus básníků, in *Generace* 1, 1945–1946, č. 2, s. 1–3.

Kdo poškozujeme naše dobré jméno, in *Obzory* 2, 1946, č. 16, s. 241 [nepodepsáno].

Kolár, Jan M.: Evropská jednota a my, in *Dnešek* 2, 1947–1948, č. 20–21, s. 301–303 [podepsáno Cato].

Konečný, Robert: Čest svobody, in *Akord* 12, 1945–1946, č. 1, s. 9–14.

Konečný, Robert: Kultura a srozumitelnost umění, in *Akord* 14, 1947–1948, č. 5, s. 161–164; též in *Z dějin českého myšlení o literatuře I (1945–1948). Antologie k Dějinám české literatury 1945–1990*, ed. M. Příbáň (Praha: Ústav pro českou literaturu AV ČR, 2001), s. 344–347.

Konečný, Robert: Svoboda umění a jeho služebnost, in *List Sdružení moravských spisovatelů* 2, 1947–1948, č. 3–4, s. 89–94.

Kopecký, Jan; Černý, Václav: Ještě jednou: umělec a stát, in *Kritický měsíčník* 8, 1947, č. 5–6, s. 132–136; též in V. Č., *Skutečnost svoboda*, eds. J. Šulc a J. Kabíček (Praha: Český spisovatel, 1995), s. 151–153 (Černý) a 423–430 (Kopecký).

Kopecký, Jan; Černý, Václav: Ještě k otázce: umělec a stát, in *Kritický měsíčník* 8, 1947, č. 9–10, s. 235–239; též in V. Č., *Skutečnost svoboda*, eds. J. Šulc a J. Kabíček (Praha: Český spisovatel, 1995), s. 169–170 (Černý) a 430–433 (Kopecký).

- Kopecký, Jan; Černý, Václav: Naposled: umělec a stát, in *Kritický měsíčník* 8, 1947, č. 13–14, s. 322–323; též in V. Č., *Skutečnost svoboda*, eds. J. Šulc a J. Kabíček (Praha: Český spisovatel, 1995), s. 180–181 (Černý) a 447–448 (Kopecký).
- Krejčí, Jiří: Výtvarné umění a pracující lid, in *Kytice* 1, 1946, č. 7, s. 319–322.
- Kundera, Ludvík: Experimentální umění, in *List Sdružení moravských spisovatelů* 2, 1947–1948, č. 5–6, s. 198–201.
- Lacina, Václav: Spisovatel a služebnost, in *Kulturní politika* 3, 1947–1948, č. 4, s. 3.
- Lederer, Zdeněk: Kultura versus politika a naopak, in *Obzory* 3, 1947, č. 7, s. 109–110.
- Lorenc, Zdeněk: Prvý sjezd českých spisovatelů, in *Literární noviny* 15, 1946, č. 7–8, s. 101–102.
- Machoň, Jan: Umění a příkazy, in *Dnešek* 1, 1946–1947, č. 31, s. 489–490.
- Machonin, Sergej: Mentalita ruská a naše, in *Generace* 1, 1945–1946, č. 4–5, s. 34–36.
- Malovský-Wenig, Arnošt: Problém soudobé čs. kultury, in *Obzory* 4, 1948, č. 3, s. 46.
- Marek, František: Východ a Západ, in *Vyšehrad* 3, 1947–1948, č. 11, s. 175–177.
- Matula, Miloš: Básnická svoboda v Rusku, in *Vyšehrad* 2, 1947, č. 1, s. 7.
- Matula, Miloš: Katolictví a Rusko, in *Archa* 32, 1948, č. 1, s. 4–7, č. 2, s. 64–67.
- mg: Základní kámen naší budoucnosti, in *Tvorba* 14, 1945, č. 17, s. 264.
- Mikula, Jiří: O kultuře a politice, in *Obzory* 3, 1947, č. 1, s. 14.
- Morák, Jaroslav: Cesta za lidovou kulturou, in *Generace* 1, 1945–1946, č. 1, s. 32.
- Morák, Jaroslav: Perspektivy nového umění, in *Generace* 1, 1945–1946, č. 4–5, s. 1–7; též in *Z dějin českého myšlení o literatuře 1 (1945–1948). Antologie k Dějinám české literatury 1945–1990*, ed. M. Příbáň (Praha: Ústav pro českou literaturu AV ČR, 2001), s. 392–400.
- Mrkvička, Otakar: O současném umění, in *Kvart* 4, 1945–1946, č. 1, s. 25–29.

Mrkvička, Otakar: Situace současného českého umění, in *Kvart* 5, 1946–1949, č. 2, s. 65–72; též in *Z dějin českého myšlení o literatuře I (1945–1948). Antologie k Dějinám české literatury 1945–1990*, ed. M. Příbáň (Praha: Ústav pro českou literaturu AV ČR, 2001), s. 311–318.

Mukařovský, Jan: K otázce tak zvané orientace, in *Tvorba* 15, 1946, č. 10, s. 148–149.

Napětí se zmenšilo, in *Obzory* 2, 1946, č. 47, s. 737 [nepodepsáno].

Neumann, Stanislav Kostka: Umění a lid, in *Tvorba* 14, 1945, č. 15, s. 229–230, č. 16, s. 241–242; též in S. K. N., *Umění a politika I*, ed. L. Špačková (Praha: Československý spisovatel, 1953), s. 126–133; též in S. K. N., *O umění*, ed. J. Brabec (Praha: Československý spisovatel, 1958), s. 252–258; též in S. K. N., *Konfese a konfrontace II. Stati o umění a kultuře*, ed. M. Chlěbcová (Praha: Československý spisovatel, 1988), s. 566–574.

Nová Evropa aneb západ a východ, in *Obzory* 1, 1945, č. 4, s. 55–58 [nepodepsáno].

pa: Lid se nedostavil, in *Obzory* 3, 1947, č. 22, s. 309.

Pelikánová, Ludmila: Ženy a diskuse Západ-Východ, in *Lidová kultura* 2, 1946, č. 11, s. 1.

Pernica, Bohuslav: Knihy pro lid, in *Obzory* 3, 1947, č. 2, s. 28–29.

Peroutka, Ferdinand: Když spáč procitne..., in *Dnešek* 1, 1946–1947, č. 1, s. 1–3.

Peroutka, Ferdinand: Po sjezdu spisovatelů, in *Dnešek* 1, 1946–1947, č. 15, s. 224–225; též in *Z dějin českého myšlení o literatuře I (1945–1948). Antologie k Dějinám české literatury 1945–1990*, ed. M. Příbáň (Praha: Ústav pro českou literaturu AV ČR, 2001), s. 206–209.

Peroutka, Ferdinand: Rozkol nebo jednota?, in *Dnešek* 1, 1946–1947, č. 34, s. 529–531.

Peroutka, Ferdinand: Tvoř, umělče..., in *Dnešek* 1, 1946–1947, č. 8, s. 120–122; též in *Z dějin českého myšlení o literatuře I (1945–1948). Antologie k Dějinám české literatury 1945–1990*, ed. M. Příbáň (Praha: Ústav pro českou literaturu AV ČR, 2001), s. 260–264.

Přibíková, Vítězslava: Filmový námět s hlediska kulturně-politického, in *Doba* 1, 1945–1947, č. 3–4, s. 127–128.

Reiner, Karel: Organizace v umění, in *Kulturní politika* 1, 1945–1946, č. 29, s. 7.

rv: K tématu socialismus a kultura, in *Vyšehrad* 3, 1947–1948, č. 8, s. 131.

Saudek, Erik Adolf: Od manifestu k tvorbě, in *Tvorba* 15, 1946, č. 26, s. 406–407.

Seton-Watson, Robert William: SSSR, Británie a Československo, in *Obzory* 1, 1945, č. 12, s. 183–185.

Schrich, Josef: Pokud jsme byli..., in *Kulturní politika* 1, 1945–1946, č. 16, s. 1.

Soldan, Fedor: Plánování v české literatuře, in *Lidová kultura* 1, 1945, č. 3, s. 2.

Souček, Emil: Západ a Východ v evropských dějinách, in *Vyšehrad* 3, 1947–1948, č. 12, s. 189–190.

Strakoš, Jan: Naše kultura v demokracii, in *Archa* 30, 1945–1946, č. 1, s. 2–5; též in J. S., *O české literatuře, kritice a historii*, ed. L. Soldán (Praha: Cherm, 2012), s. 467–472.

Strakoš, Jan: Novinářská odpovědnost, in *Obzory* 2, 1946, č. 47, s. 742–743.

Středa, Jindřich: Básníci a politika, in *Vyšehrad* 1, 1945–1946, č. 19, s. 7–8.

Šefrna, Miloslav: Umělci národní, in *Kulturní politika* 3, 1947–1948, č. 12, s. 2; též in V. Černý, *Skutečnost svoboda*, eds. J. Šulc a J. Kabíček (Praha: Český spisovatel, 1995), s. 453–455.

Štěpánek, Josef: Česká kocovina, in *Kulturní politika* 2, 1946–1947, č. 12, s. 10; též in V. Černý, *Skutečnost svoboda*, eds. J. Šulc a J. Kabíček (Praha: Český spisovatel, 1995), s. 419–423.

Teige, Karel: Entartete Kunst, in *Kvart* 4, 1945–1946, č. 1, s. 42–59; též in K. T., *Osvobození života a poezie*, eds. J. Brabec a V. Effenberger (Praha: Aurora a Český spisovatel, 1994), s. 59–86.

Teige, Karel: K aktuálním otázkám kulturního života, in *Kvart* 5, 1946–1949, č. 1, s. 5–15; též in K. T., *Osvobozování života a poezie*, eds. J. Brabec a V. Effenberger (Praha: Aurora a Český spisovatel, 1994), s. 126–139.

Tigríd, Pavel: Aby nebylo omylů, in *Obzory* 2, 1946, č. 3, s. 38–40.

Tigríd, Pavel: Otevřený list Britům, in *Obzory* 1, 1945, č. 4, s. 59–60; též in *Na ztracené vartě Západu. Antologie české nesocialistické publicistiky z let 1945–1948*, ed. M. Drápala (Praha: Prostor, 2000), s. 191–194.

Tigríd, Pavel: Podstata sporu, in *Obzory* 3, 1947, č. 51, s. 768–769 (chybně číslováno jako s. 368–369).

Tigríd, Pavel: Smysl Mnichova, in *Obzory* 3, 1947, č. 38, s. 557–558, č. 39, s. 574–575, č. 40, s. 590–591, č. 41, s. 606–607, č. 42, s. 622–623.

Tigríd, Pavel: Věčné otázky?, in *Obzory* 1, 1945, č. 7, s. 102–104.

Träger, Josef: Tváří k východu, in *Tvorba* 15, 1946, č. 7, s. 102–103.

Urbánek, Zdeněk: Poezie a politika, in *Ohnice*, 1947, č. 1, s. 7–11; též in *Z dějin českého myšlení o literatuře 1 (1945–1948). Antologie k Dějinám české literatury 1945–1990*, ed. M. Příbáň (Praha: Ústav pro českou literaturu AV ČR, 2001), s. 257–260.

Vacková, Růžena: Boj o kulturní základy, in *Vyšehrad* 1, 1945–1946, č. 19, s. 1–3; též in *Křesťané a socialismus 1945–1989*, ed. J. Hanuš (Brno: CDK, 2008–2009), s. 7–10.

Valenta, Edvard: Budeme číst knihy?, in *Dnešek* 1, 1946–1947, č. 37, s. 582–585.

Vaněček, Arnošt: Oči jsou upřeny na Ameriku, in *Lidová kultura* 1, 1945, č. 18, s. 1.

Vaněček, Arnošt: Potřeba nového slohu, in *Lidová kultura* 1, 1945, č. 14, s. 2.

Viktor, Karel: Aktualita a srozumitelnost, in *Vyšehrad* 1, 1945–1946, č. 4, s. 21.

Vladislav, Jan: O odvaze k pravdě v nové české próze, in *Literární noviny* 17, 1948, č. 9–10, s. 125–126.

Vladislav, Jan: Poezie a politika, in *Listy* 2, 1948, č. 2, s. 99–100 a 103–105.

Vladislav, Jan: Projev o umění v cyklu „Mladá literatura“, in *Literární noviny* 17, 1948, č. 3–4, s. 33–35; též in *Z dějin českého myšlení o literatuře 1 (1945–1948). Antologie k Dějinám české literatury 1945–1990*, ed. M. Příbáň (Praha: Ústav pro českou literaturu AV ČR, 2001), s. 421–425.

Volek, Josef: Umění pro lid, in *Lidová kultura* 1, 1945, č. 4, s. 2.

Voříšková, Marie: Být Evropanem, in *Vyšehrad* 1, 1945–1946, č. 2, s. 2–4.

Voříšková, Marie: Základy evropského společenství, in *Vyšehrad* 1, 1945–1946, č. 3, s. 3–6.

Vrba, František: K socialistické kritice dneška, in *Generace* 1, 1945–1946, č. 3, s. 1–12; též in V. Černý, *Skutečnost svoboda*, eds. J. Šulc a J. Kabíček (Praha: Český spisovatel, 1995), s. 323–330.

Vrba, František: O jednotě a rozmanitosti, in *Generace* 1, 1945–1946, č. 7–8, s. 36–37.

Východ či západ?, in *Kulturní politika* 1, 1945–1946, č. 1, s. 1 [nepodepsáno].

Vyskočil, Albert: K otázce lidovosti české literatury, in *Akord* 12, 1945–1946, č. 2, s. 62–67.

Weil, Jiří: Bludné cesty „evropského ducha“, in *Kulturní politika* 2, 1946–1947, č. 1, s. 1 a 4.

Weil, Jiří: Krize evropské myšlenky a naše postavení, in *Literární noviny* 16, 1947, č. 1–2, s. 1–2.

Západ nebo východ?, in *Obzory* 1, 1945, č. 9, s. 132 [nepodepsáno].

Zykmund, Václav: O „nesrozumitelnosti“ moderního umění, in *Mladé archy* 3, 1946–1947, č. 5, s. 371–375.

B) ODBORNÁ LITERATURA:

Bednařík, Petr; Jirák, Jan; Köpplová, Barbara: *Dějiny českých médií. Od počátku do současnosti* (Praha: Grada, 2011), 448 stran.

Brabec, Jiří: Poznámky k české literatuře 1945–1948, in *Orientace* 1, 1966, č. 1–4 a 6.

Černý, Václav: *Paměti 3. 1945–1972* (Brno: Atlantis, 1972), 671 stran.

Černý, Václav: *Skutečnost svoboda* (Praha: Český spisovatel, 1995), 468 stran.

Dokoupil, Blahoslav (red.): *Slovník českých literárních časopisů, periodických literárních sborníků a almanachů 1945–2000* (Brno: Host, Olomouc: Votobia, 2002), 336 stran.

Drápala, Milan: *Na ztracené vartě Západu. Antologie české nesocialistické publicistiky z let 1945–1948*. Praha, Prostor 2000, 688 stran.

Hiršal, Josef: *Vínek vzpomínek* (Praha: Rozmluvy, 1991), 354 stran.

Janoušek, Pavel a kol.: *Dějiny české literatury 1945–1989. I. 1945–1948* (Praha: Academia, 2007), 432 stran.

Končelík, Jakub; Večeřa, Pavel; Orság, Petr: *Dějiny českých médií 20. století* (Praha: Portál, 2010), 310 stran.

Lexikon české literatury I–IV (Praha: Academia, 1985–2008).

Macura, Vladimír: Téma „starého“ a „nového“ světa v české literatuře 1945–1948, in *K české literatuře 1945–1948*, ed. S. Bartůšková (Brno: Guide, 1992), s. 15–18.

Opelík, Jiří: Poznámky k současnému stavu české literární lexikografie, in *Česká literatura* 43, 1995, č. 1, s. 3–8; též in J. O., *Milované řemeslo* (Praha: Torst, 2000), s. 340–347.

Přibáň, Michal (ed.): *Z dějin českého myšlení o literatuře 1 (1945–1948). Antologie k Dějinám české literatury 1945–1990* (Praha: Ústav pro českou literaturu AV ČR, 2001), 522 stran.

Rotrekl, Zdeněk: Poválečný literární život v Brně 1945–1948, in *Proglas* 1, 1990, č. 5–6; též in Z. R., *Barokní fenomén v současnosti* (Praha: Torst, 1995), s. 186–221.

Soldán, Ladislav: Na prahu nové doby?, in *K české literatuře 1945–1948*, ed. S. Bartůšková (Brno: Guide, 1992), s. 3–14.

Urbanec, Jiří: Měsíčník pro literaturu a umění *Kytice* – pokus o navázání na předválečný vývoj, in *K české literatuře 1945–1948*, ed. S. Bartůšková (Brno: Guide, 1992), s. 81–84.